

”Kus niin tai näi, mut ai kusnihim päi!”

Kusnin kylän mennyttä maisemaa tutkimassa ja muistelemassa

Satu Sarkoranta

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Maisemantutkimus

Huhtikuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Otsikkoon lainattu sitaatti on peräisin Katriina Kaitila-Karttusen & Hannu Karttusen (2014) toimittamasta *Kiakauksi, kököi ja kurklavoi* -kirjasta.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Humanistinen tiedekunta

SARKORANTA, SATU: ”Kus niin tai näi, mut ai kusnihim päi!” – Kusnin kylän mennyttä maisemaa tutkimassa ja muistelemassa.

Pro gradu -tutkielma, 72 s., 2 liitesivua ja soveltava osuus

sarksa.files.wordpress.com/2018/04/soveltava-osuus_sarkoranta.pdf

Maisemantutkimus

Huhtikuu 2018

Tutkimus on tehty soveltavana pro gradu -tutkielmana ja se koostuu kahdesta osasta: teoriaosuudesta ja maisemaselvityksestä.

Maisemaselvityksen alussa tarkastelin Varsinais-Suomen maakuntaan kuuluvan Laitilan kaupungin Kusnin kylän historiaa ja maiseman rakennetta eri-ikäisten karttamateriaalien ja paikallishistoriasta kertovien kirjojen avulla. Tutkimuksen päätavoite oli löytää Kusnin kylän paikan luonnealueita ja -tyyppejä muistelujen ja kokemusten kautta. Keräsin tutkimusaineiston kävelyhaastatteluiden ja eläytymismenetelmätarinoiden sekä havainnointien avulla.

Luonnealueiden analysoinnissa käytin Landscape Character Assessment (LCA) -menetelmää, jota lähdin soveltamaan omaan tutkimukseeni sopivaksi. Määrittelin luonnealueet aineistojen perusteella vapaa-ajan, historiallisen, luonnon ja lapsuuden paikkoihin, minkä jälkeen luokittelin aineistoja, jotta löysin luonnealueille sopivat luonnetyytit.

Tutkimus osoitti sen, että paikasta pystyy erottamaan muistoihin liittyviä luonnealueita ja -tyyppejä. Aineisto ei riittänyt kuitenkaan siihen, että olisin pystynyt luomaan uuden tavan määritellä paikan luonnealueita ja -tyyppejä muistojen ja kokemusten kautta, joten tästä sain jatkotutkimusaiheen. Kusnista löytyneet luonnealueet mielipaikoista ja ikävistä paikoista on esitetty maisemaselvityksessä.

Asiasanat: paikka, maisema, maiseman luonnealue, muistitieto, maisemantutkimus

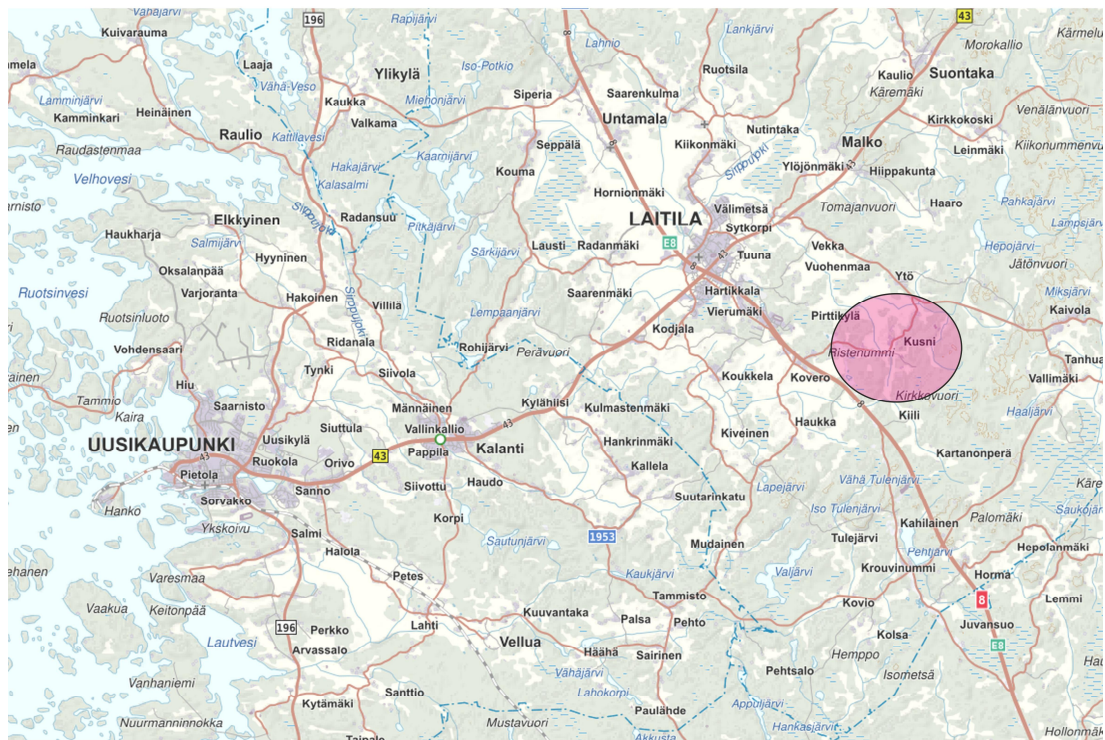
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2 Tutkimuskysymys	4
1.3 Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskirjallisuus	5
2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEITÄ	9
2.1 Paikka	9
2.2 Maisema	15
2.2.1 Maiseman luonne	22
2.2.2 Maiseman kokeminen	25
2.2.3 Sydämen maisema, mielenmaisema, mielimaisema	28
2.3 Paikan ja maiseman suhde Kussissa	29
3 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	31
3.1 Tapaus- ja muistitietotutkimus	31
3.2 Maiseman luonnealueanalyysi (LCA)	33
3.3 Narratiivinen analyysi	42
4 TUTKIMUKSEN AINEISTO	45
4.1 Kävelyhaastattelu	45
4.2 Eläytymismenetelmätarina	49
4.3 Osallistuva havainnointi	51
4.4 Historialliset kartat	53
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	56
Katsaus tutkimuksen onnistumisista ja epäonnistumisista	56
LÄHDELUETTELO	64
LIITTEET	

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimuskohteeni on Varsinais-Suomen maakuntaan kuuluvan Laitilan kaupungin kylä Kusni. Muutin kylään vuoden 2015 lopulla, 20 kilometrin päässä sijaitsevasta Kalannin kylästä. Uutena asukkaana minua kiinnosti tietää, mitä kaikkea kylässä on tapahtunut ja millaisessa kylässä asun. Tästä syntyi pro gradu -tutkielma, jossa tutkin Kusnin maiseman muutoksia. Tutkimus koostuu käsillä olevasta teoriaosuudesta sekä soveltavasta osuudesta, maisemaselvityksestä, joka löytyy osoitteesta: sarksa.files.wordpress.com/2018/04/soveltava-osuus_sarkoranta.pdf. Tämän tyyppinen pro gradu -tutkielma sopii tehtäväksi soveltavana tutkimuksena, sillä maisemaselvitys on pääosassa ja sitä on helpompi lukea erillisenä osiona.

Kuva 1. Tutkimuskohteen sijainti.¹

Ensiksi tarkoitukseni oli keskittyä pelkän arkistomateriaalin avulla tehtävään maisemaselvitykseen. Etsin kylään liittyviä vanhoja valokuvia ja ilmakuvia, koska ne olisivat olleet keskeinen aineisto tutkimukselle. Näiden aineistojen hankinta koitui

¹ Paikkatietoikkunan karttapalvelu.

ongelmalliseksi, koska vanhoja valokuvia ja ilmakuvia ei löytynyt Laitilan kaupungin arkistosta. Ilmakuvia eri vuosikymmeniltä olisi saanut ostaa Maanmittauslaitoksen arkistosta, mutta hankintahinta muodostui lopulta esteeksi ja tutkimussuuntaa piti miettiä uudelleen. Tutkimuksessa keskeiseen rooliin nousi kyläläisten osallistaminen ja pohdin millaisilla menetelmillä aineistoa pitäisi kerätä, jotta saisin kyläläiset aktiivisesti mukaan tutkimukseen. Lopulta halusin yhdistää kyläläisten muistot, tutkijan asiantuntijuuden ja tuottaa tuloksista omaa karttamateriaalia. Karttojen avulla oli helpompi esittää tutkimuksessa syntyneitä tuloksia ja ne ovat käyttökelpoista aineistoa tulevaisuudessa, kun muistot on paikannettu kartalle.

Keräsin laadullisen aineiston kävelyhaastattelujen ja eläytymismenetelmätarinoiden sekä havainnointien avulla. Kävelyhaastatteluihin osallistui yhteensä neljä henkilöä ja eläytymismenetelmätarinoita palautettiin seitsemän kappaletta. Sain kävelyhaastatteluun mukaan yhden uuden kyläläisen ja tämän mahdollisuuden myötä vertasin uusien kyläläisten tietoisuutta ja tunnetta siitä, mitä on olla uusi kusunlainen ja toimmeko samoja paikkoja esiin kuin alkuperäiset kyläläiset. Päästäkseni syvällisemmin kerätyn aineiston kokemuksiin ja muistoihin kiinni, osallistuin itse tutkimukseen sekä uutena kyläläisenä että tutkijana². Tuloksena sain vertailumateriaalia siitä, miten kyläläisten ja tutkijan kokemukset paikasta eroavat.³ Maisemaselvitysosio painottui aineiston myötä koettuun ja muisteltuun paikkaan. Kävin vielä marraskuussa 2016 haastattelemassa entistä koululaista, Seppo Rinnettä, jolta sain mielenkiintoisia muistoja muun muassa koulunkäynnistä entisessä kyläkoulussa.

Olen asunut Kusnin kylässä reilu kaksi vuotta, enkä ole päässyt vielä täysin sisälle kylään. Havainnoijana ja tutkimukseen osallistuvana uskoin näkeväni monia erilaisia paikkoja, joita en olisi tullut nähneeksi ilman tätä tutkimusta.⁴ Tämä johtunee siitä, että kylätieltä erkaantuessa monet tiet kulkevat tilojen läpi, mikä aiheuttaa itselleni arkuutta. En ole ennen asunut näin maaseudulla kuin nyt, enkä siksi ole tottunut

---

² Kouri 2017, 30.

³ Perttula 2008, 134.

⁴ Kouri 2017, 40.

kulkemaan toisten pihojen läpi, vaikka tie olisi yleinen tie. Oikoreittejä löytyy, mutta silloin pitäisi kulkea peltojen läpi, joita ei pysty kylvön jälkeen käyttämään ennen kuin sadonkorjuu on ohi. Gunhild Setten ja Katrina Myrvang Brown ovat käsitelleet artikkelissaan *Landscape and social justice* sosiaalisia oikeuksia jokapäiväisen maiseman kokemisessa.⁵ Doreen Massey pohtii *Landscape/space/politics: an essay* -artikkelissaan kysymyksiä paikkaan kuulumisesta.⁶ Arkuuteen ja paikkaan kuulumisen problematiikkaan palaan alaluvussa 2.2.

Tutkimus rajoittuu Kusnin kylään ja kyläläisten ajatuksiin paikasta nykypäivänä muisteltuna. Tarkkaa aikarajausta en tutkimukseeni asettanut, koska aineistoni liittyi muistoihin. Eläytymismenetelmätarinoiden kysymykset liittyivät kouluaikeihin ja osa kävelyhaastatteluissa käydyistä paikoista liittyivät lapsuuteen tai kouluaikeihin, joten muistot ulottuivat suunnilleen 1940-luvun lopulta nykypäivään. En antanut tarkkaa maantieteellistä rajausta, koska se olisi voinut rajoittaa heitä kertomasta muistoistaan ja kokemuksistaan.

Rajasin käyttämäni historialliset kartat, koska aineistoa läpikäydessäni huomasin, että muistot pysyivät kylärajojen sisäpuolella. Valitsin sopivimmat kartat tutkimukseen mittakaavan perusteella, jotta kylässä tapahtuneet muutokset olisivat havaittavissa mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tutkimuksessa käytin vuoden 1883 venäläistä topografikarttaa, joka on mittakaavaltaan 1:21 000, vuoden 1812 isojakokarttaa ja vuosien 1968 ja 1984 peruskarttoja, jotka ovat mittakaavoiltaan 1:20 000. Venäläinen topografikartta eli senaatinkartta on värikäs sotilastopografikartasto ja sitä pidetään luotettavana lähteenä. Kartassa on esitettyinä esimerkiksi korkeuskäyrät, paikannimet ja maanrakenne. Isojakokartasta näkee talot, tiet, pellot ja niityt sekä sen, miten asutus on kartoituksen aikaan sijoittunut. Peruskartta on kartoitettu yksityiskohtaisesti ja siinä esitetään esimerkiksi tiestö, maanrakenne, korkeuskäyrät, kylänraja, vesistö ja kiinteistöjen numerot.⁷

---

⁵ Setten & Brown 2013, 243 - 244.

⁶ Massey 2011.

⁷ Rinta-Tassi 2000, 90; Paulaharju 2000, 103 - 104; Huhtamies 2008, 433 - 434.

Lisäksi käytin Varsinais-Suomen maakuntamuseon asemoimaa karttaa, joka löytyy Lounaispaikan Internet-sivulta⁸. Asemoinnissa on käytetty Kusnin alueelta löytyvää vuoden 1812 isojakokarttaa. Isojaon kartan saa näkymään nykyisen peruskartan päälle, jonka avulla näkee esimerkiksi sen missä vanhat tiet ovat kulkeneet, ovatko rakennukset sijainneet samoilla paikoilla kuin nykyään ja kuinka paljon isojaon aikaisia rakennuksia on purettu kylästä.

1.2 Tutkimuskysymys

Tutkimukseni keskeisin tavoite on löytää Kusnin kylän maiseman luonnealueita ja -tyyppejä uudesta näkökulmasta eli muistoista ja kokemuksista syntyneistä luonteista, eikä maiseman rakenteesta, kuten tähän mennessä luonteita on määriteltä. Jos maiseman luonnetta määritellään lyhyesti, se tarkoittaisi maan rakennetta, maan käyttöä ja visuaalista ilmettä kuten maalajeja ja värejä. Maiseman luonteeseen kuuluvat niin tarinan kerronta, taide, arkeologia, maatalous kuin maisema-arkkitehtuuri.⁹ Maiseman luonnealue määritellään esimerkiksi metsäksi, pelloksi, kallioksi tai niityksi.¹⁰

Tarkasteltaessa maiseman luonnetta syvällisemmin, luonteella on useita eri merkityksiä ja se saakin hämmennystä aikaan, koska luonnetta ei pystytä määrittelemään vain yhdellä tavalla. Voimme ajatella, että maiseman luonteessa kuuluu olla jokin uniikki paikka, mikä antaa sille erityisen merkityksen. Maiseman luonteeseen kuuluvat sekä ihmisen että luonnon tekijät. Paikka on merkityksellinen ihmiselle, jos hän tuntee kuuluvansa siihen. Kun paikassa on ihmiselle tärkeitä suhteita, muistoja ja symbolisia merkityksiä, koetaan se silloin omakohtaiseksi maiseman luonteeksi. Paikan luonne sijoittuu pienelle alueelle ja se voi koostua huomiota herättävästä, uniikista tai historiallisesta kohteesta, jossa on jokin katseen vangitsija. Kirkon torni, tuulimylly, maatila tai joki ovat hyviä esimerkkejä katseen vangitsijoista.¹¹

---

⁸ kartta.paikkatietoikkuna.fi

⁹ Stephenson 2010, 303 - 304.

¹⁰ Swanwick 2002, 3; Tudor 2014, 45.

¹¹ Stobbelaar & Pedroli 2011, 321, 325 - 326.

Kysyn, millaisia luonnealueita ja -tyyppejä Kusnin kylästä löytyy, kun kyläläiset muistelevat Kusnia menneenä paikkana? Vertaan kävelyhaastatteluja ja eläytymismenetelmätarinoita toisiinsa ja selvitän, kokivatko kertojat paikat yhteisöllisinä vai yksilöllisinä eli muistelivatko he samoja paikkoja vai esiintyikö aineistossa useita eri paikkoja. Vertaan myös uusien kyläläisten kokemuksia siihen, millaista oli tulla uudeksi asukkaaksi Kusniin.

1.3 Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskirjallisuus

Tutkimuskirjallisuus jakautuu kahteen eri kategoriaan soveltavan osuuden vuoksi eli paikallishistoriaa käsittelevään tutkimukseen ja akateemiseen tutkimukseen. Soveltavassa osuudessa käytän Kusnin menneen maiseman selvittämiseen paikallishistoriaa käsittelevää kirjallisuutta. Akateeminen kirjallisuus painottuu humanistisessa maantieteessä tehtyyn tutkimukseen, koska tutkimukseni kohteena on kyläläisten paikan ja maiseman kokeminen.

Ymmärtääkseni Kusnia paikkana on pitänyt tutustua paikallishistoriaa käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimukseen. Arvo Meri on tutkinut paikannimien historiaa väitöskirjassaan *Vanhan Vehmaan kihlakunnan pitäjien ja kylien nimet I*. Meren väitöskirjassa on selvitys alkuperäisestä Kusnin nimestä ja eri muutosvaiheista ennen kuin nimi vakiintui Kusniksi. Lisäksi perehdyin Ella Kivikosken & Olli Koiviston toimittamaan *Laitilan historia I* ja Kari Alifrostin & Jukka Vehmaksen toimittamaan *Laitila 1900-luvulla*, joista sain tietoa Laitilan ja Kusnin paikallishistoriasta ja siitä, mitä tutkimusalueella on tapahtunut. Teosten avulla sain tietää Kusnissa toimineesta kyläkoulusta, millaisia maankäyttömuotoja kylässä on ollut ja miten ne ovat muuttuneet sekä miten asutus on muuttunut. Kylän paikallishistoriaan ovat paneutuneet myös Katriina Kaitila-Karttunen & Hannu Karttunen, jotka ovat toimittaneet kirjan *Kiakauksi, kököi ja kurklavoi*. Kirjaan on taltioitu Laitilan Ytön ja sen lähialueilla asuvien kyläläisten arvomaailmaa ja elämänmenoa lähinnä 1950-luvulta. Paikallishistoriasta kertovat kirjat täydensivät toisiaan ja niiden avulla sain laajasti tietoa sekä Laitilan että Kusnin historiasta.

Tutkimukseni tärkeimmät teoreettiset lähtökohdat olivat paikka ja maisema sekä niiden kokeminen muistojen kautta. Paikasta on tehty paljon tutkimusta, mutta tarkoitukseni ei ole esitellä jokaista käyttämäni lähdettä, vaan ne, jotka olen katsonut tutkimukseni kannalta olennaisimmiksi lähteiksi. Doreen Massey, John Wylie ja Tim Cresswell ovat tehneet paikkatutkimusta eri lähtökohdista ja olen verrannut heidän näkemyksiään paikasta määritellesäni käsitettä omassa tutkimuksessani. Massey tarkastelee paikkaa teoksessaan *Samankaltainen tila* monesta eri tulokulmasta, mutta tutkimukseni kannalta olennaisinta on paikan teoreettinen käsitteellistäminen, kuka paikan voi omistaa ja miten vuorovaikutus näkyy paikassa. Wylie on tutkinut paikkaa artikkelissaan *A landscape cannot be a homeland*, jossa hän selventää, miten ihminen ja maisema kuuluvat yhteen. Tämä on oleellinen osa tutkimustani, koska pyrkimykseni on tuoda esiin muistojen kautta koetut maisemanluonnealueet. Cresswell pohti mielenkiintoisesti paikkaa teoksessaan *Place. A short introduction*. Hänen mukaansa paikka voidaan määrittellä yhdistelmäksi siitä, mitä näemme ja miten havainnoimme ympäristöä eli miten paikan kautta voimme ymmärtää maisemaa. Tätä kautta päädyin itse pohtimaan syvällisemmin paikan merkitystä alaluvussa 2.1, koska paikkaa ei ole helppo määrittellä yksiselitteisesti, mutta siitä muodostui kuitenkin tärkein termi tutkimukselle.

Maisemaa on haastavaa määrittellä ja käsitteen ymmärtämiseen käytin seuraavia lähteitä: John Wylieen *Landscape* ja Tim Ingoldin *The Perception of the Environment: Essays on livelihood, dwelling and skill*. Sekä Wylie että Ingold käsittelevät maisemaa näissä teoksissa samasta lähtökohdasta kuin tässä tutkimuksessa eli maisemaa tarkastellaan ja määritellään ihmislähtöisesti. Ingold on tutkinut, voiko maisemaa ymmärtää määrällisesti vai laadullisesti ja Wylie on tutkinut, voiko maiseman ja paikan erottaa toisistaan. Wylieen ja Ingoldin maisemamäärittelyiden avulla pääsin todelliseen käsitykseen siitä, mitä maisema tieteellisesti määriteltynä tarkoittaa ja millainen suhde paikalla ja maisemalla on tutkimuksessani.

Maiseman luonteen ymmärtäminen oli tärkeää tutkimuksessa, jotta voin kehittää uutta tapaa luonnealueiden ja- tyyppien määrittelyyn. Janet Stephenson on

tutkinut artikkelissaan *The Dimensional Landscape Model: Exploring Differences in Expressing and Locating Landscape Qualities* maiseman luonteenpiirteitä ja metodeja, joiden avulla maiseman luonteita voidaan identifioida eli tunnistaa. Hänen artikkelinsa luettua ymmärsin, mitä maiseman luonne tarkoittaa, jolloin pystyin lähestymään ja soveltamaan luonnehdintaa muistojen kautta. Lisäksi täydennystä Stephensonin artikkeliin sain Derk Jan Stobbelaarin & Bas Pedrolin artikkelista *Perspectives on Landscape Identity: A Conceptual Challenge*, jossa he tutkivat maiseman luonteen ja persoonallisen luonteen välisiä suhteita. Stobbelaar & Pedroli ovat jo lähteneet varioimaan perinteistä luonnealueanalyysia, koska he toivat esiin sen, miten esimerkiksi monumentit tai muut maisemalliset kohokohdat voidaan tunnistaa maiseman luonteista.

Maiseman luonnealueanalyysiin perehdyin sekä Carys Swanwickin *Landscape Character Assessment – Guidance for England and Scotland* että Christine Tudorin *An Approach to Landscape Character Assessment* -oppaiden avulla, joissa kerrottiin yksityiskohtaisesti menetelmän käytöstä. Vaikka pyrkimykseni oli löytää uusi tapa luonnehtia maisema-alueita, alkuperäisen analyysin tarkoitus täytyi ensin ymmärtää. Steven Warnock & Geoffrey Griffiths, Andrew Butler, Kenneth R. Olwig, Chris Dalglish, Graham Fairclough & Pete Herring sekä Chris Dalglish & Alan Leslie ovat lähestyneet eri lähtökohdista maisemanluonnealueita ja soveltaneet menetelmää tutkimuksissaan. Esimerkiksi Dalglishin & Leslien artikkelin kautta sain vahvistusta sille, että luonnealueanalyysia voi lähteä kehittämään uuteen suuntaan, jotta siitä tulisi tapauskohtaisempi lähestymistapa, mitä se nyt on.

Katriina Soini tarkasteli väitöskirjassaan maatalousympäristöjen merkityksiä asukkaille ja miten he kokivat arkielämänsä ja paikkakokemuksensa tutkittavilla alueilla. Aineisto oli koottu kyselystä, haastatteluista ja mentaalista karttatehtävistä sekä pienistä maastoretkistä.¹² Soinin väitöskirjassa esiintyi miellyttäviä ja ikäviä paikkoja, joita pystyin vertailemaan oman aineistoni tuloksiin ja määrittelemään sitä kautta käsitteitä akateemisesti.

---

¹² Soini 2007, 4.

Jaana Kourin väitöskirjassa *Autoetnografinen tutkimus Lypyrtilin kylän historiantuottamisesta* tutkijan kokemus sekä toimijuus olivat keskeisessä osassa, kun hän lypyrtiläisenä osallistui tutkimukseensa. Lisäksi väitöskirjassa paneuduttiin kyläläisten yhteisöllisyyteen.¹³ Omassa tutkimuksessa tein osallistuvaa havainnointia, kuten Kouri, ja pystyin vertailemaan tuloksia keskenään, miten tutkijana ja asukkaana pystyy suhtautumaan tutkittavaan alueeseen. Ulla-Maija Peltosen väitöskirjassa käsiteltiin muistitietotutkimusta ja sitä, voiko kertojan tulkinta tutkittavasta asiasta olla arvokasta ja yhtä luotettavaa kuin mikä tahansa muu historiallinen fakta.¹⁴ Tätä näkökulmaa pohdin tutkimuksessani, koska primääriaineistot koostuivat muistitiedosta.

Kävelyhaastattelu oli tutkimukseni yksi aineistonkeruumenetelmä. Olen käyttänyt Hannah Macphersonin, Ari Jokisen, Eveliina Asikaisen & Kirsi Mäkisen artikkeleita selventämään, miten metodologia käytetään ja miten sen avulla voidaan tutkia maisemaa. Nykyään paikkatutkimusta tehdessä haastattelu suoritetaan yhä useammin paikan päällä, koska kävelyn muodossa suoritettu haastattelu koetaan vapaamuotoiseksi ja joustavaksi menetelmäksi. Haastateltavat saadaan helpommin kertomaan kokemuksistaan tutkittavasta kohteesta, kun haastattelun aikana pystytään hyödyntämään ympäristöä.

Tutkimukseni toinen aineistonkeruumenetelmä oli eläytymismenetelmätarinat, joita sain kerättyä entisiltä Kusnin koulun oppilailta. Jari Eskola & Anna Wallin ovat perehtyneet menetelmään ja kirjoittaneet artikkelin *Eläytymismenetelmä: Perusteet ja mahdollisuudet*. Jari Eskola & Juha Suoranta ovat myös käsitelleet eläytymismenetelmätarinaa teoksessaan *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Näiden teosten avulla olen pystynyt soveltamaan menetelmää omaan tutkimukseeni sopivaksi.

---

¹³ Kouri 2017, 3.

¹⁴ Peltonen 1996, 22, 40 - 41.

2 Tutkimuksen käsitteitä

2.1 Paikka

Humanistisessa maisemantutkimuksessa maiseman lisäksi paikka on keskeinen termi.¹⁵ Paikan ja maiseman käsitteellinen suhde toisiinsa on monimutkainen ja väiteltä aihe. Samankaltaisella paikalla on sekä aineellinen, sosiaalinen että kulttuurinen merkitys ja se on käytetty käsite tutkittaessa ihmisen ja ympäristön välisiä keskinäisiä suhteita.¹⁶ Tämän tutkimuksen keskeisimmäksi termiksi muotoutui paikka, mutta sisällytän siihen mukaan maiseman, vaikka puhuisin pelkästään paikasta. Käyttäessäni käsitteenä vain paikkaa, saan tutkimuksesta selkeämmän, sillä näin välttään erittelemästä paikkaa ja maisemaa, jotka kuuluvat kiinteästi toisiinsa.

Paikalle oleellinen tekijä on toimija, sillä jokainen toimija on osallinen paikassa ja paikka on osa toimijaa.¹⁷ Jokainen tuottaa paikalle omia merkityksiä ja niistä voi muodostua ristiriitaisiakin näkemyksiä, koska jokainen tulkitsee näkemyksensä mukaisesti paikkaa ja tilaa.¹⁸ Paikkojen tutkiminen on mielenkiintoista, koska jokainen kokee paikkojen kautta yhtä aikaa sekä menneisyyden että nykyisyyden.¹⁹ Masseyn mukaan paikkaan muodostuu sosiaalisista vuorovaikutustilanteista syntyviä muodostelmia, joiden kautta paikan ainutkertaisuus määrittyy toimijalle erityisten vuorovaikutusten ja sosiaalisten suhteiden ilmiöistä.²⁰

Toimijoista Knudsen tuo esille paikalliset (engl. *insiders*), jotka asuttavat paikkaa ja vierailijat (engl. *outsiders*), jotka vierailevat esimerkiksi turisteina paikassa. Paikalliset voivat tulkita eri tavalla maisemaa, kuten näkymänä yksityisestä paikasta. Turistit näkevät maiseman myös omaksi yksityiseksi paikaksi, mutta se on kuitenkin erilainen kuin paikallisten näkemys. Turisteille metsät, järvet, meri ja rannikolla sijaitsevat kaupungit tarjoavat ajanviettopaikkoja. Paikallisille alue saattaa

---

¹⁵ Raivo 1997, 195, 198.

¹⁶ Soini 2007, V. tekstinäyte, 5.

¹⁷ Soini 2005, 74.

¹⁸ Massey 2008, 70 - 71.

¹⁹ Af Forselles-Riska 2006, 219.

²⁰ Massey 2008, 144.

näyttäytyä historiallisesti rikkaana paikkana, jota taas turistit eivät välttämättä tiedä. Vertailtaessa paikan merkityksiä paikallisten ja vierailijoiden välillä, eroavaisuudet ovat selviä.²¹ Maisema ymmärretään ja muotoillaan erilaisten ryhmien vaikutuksista ja erilaisista näkökulmista käsin. Identiteetin ja maiseman välinen suhde on monimutkainen. Jokainen yksilö (vierailija, matkailija tai paikallinen) haluaa kuluttaa maisemaa tuomalla persoonansa ja yksilölliset merkitykset ja näkemykset esiin.²²

Masseyn mukaan paikkaan muodostuu sosiaalisista vuorovaikutustilanteista syntyviä muodostelmia, joiden kautta paikan ainutkertaisuus koostuu toimijalle erityisten vuorovaikutusten ja sosiaalisten suhteiden ilmiöistä.²³ Toimija luo merkityksiä paikkaan, joita hän siinä ollessaan kokee. Merkityksiä luodaan myös vuorovaikutussuhteiden kautta ja yleensä niitä aletaan tuoda esiin siinä vaiheessa, kun kyseinen paikka koetaan uhatuksi.²⁴

Tutkimusaineistosta erottuivat paikallisten ja uusien asukkaiden väliset kokemukset ja tietämykset menneestä paikasta. Paikalliset pystyivät kertomaan elämästä kouluaikoina. Uudet kyläläiset eivät pystyneet kokemaan mennyttä maisemaa samalla tavalla, vaikka tiedostivat koulun toimineen kylässä. Uudet asukkaat pystyivät tuomaan esille, missä koulu on sijainnut, mutta eläytyminen koulun käyntiin ei onnistunut muilta kuin paikallisilta, jotka ovat käyneet koulua Kusnissa.

Wylie pohtii artikkelissaan *A landscape cannot be a homeland* maiseman ja kotiseudun (engl. *homeland*) käsitteitä. Näitä kahta termiä ei voi Wyliehen mukaan ymmärtää tavanomaisesti linkitettyinä toisiinsa tai edes toisiinsa liittyvinä. Maisema on alue, joka on ollut asuttuna, mutta sitä ei voi pitää synonyymina luonnolle tai erämaalle. Ihmiset ja maisemat kuuluvat yhteen, ne kehittyvät yhdessä, ne tuottavat jälkiä yhdessä ja ne ovat erottamattomasti kietoutuneet toisiinsa.²⁵ Rakennamme taloja, jotta voimme asuttaa niitä. Asuttaminen tarkoittaa Ingoldin mukaan sitä, että talossa eletään ja paikassa asutaan. Rakennus on tällöin rakennettu itselle taloksi,

---

²¹ Knudsen 2016, 109, 111, 116, 119.

²² Knudsen, Metro-Roland & Soper 2016, 131, 133 - 134.

²³ Massey 2008, 144.

²⁴ Soini 2005, 74.

²⁵ Wylie 2016, 408 - 409.

jota asuttamalla saadaan koti. Hän vertaa asuttamisen käsitettä seuraavasti: *minä asun, sinä asut* tarkoittavat samaa asiaa kuin *minä olen, sinä olet*.²⁶

Paikka on Creswellin mukaan pinnanmuodostuksen, mitä näemme, ja mielikuvan, miten havainnoimme, yhdistelmä. Me emme asu maisemassa – me katsomme sitä. Paikka on sana, jota käytetään usein joka päiväisessä puheessa. Paikka on kaikkialla ja kaikkialla on paikkoja. Kun käytetään käsitettä paikka, sillä on yhteys sekä maantieteelliseen paikkaan että sääntöjen mukaiseen käyttäytymiseen. Ihmiset ja tavat voivat olla paikassa tai pois paikasta. Paikka ei ole jokin asia maailmassa, vaan se on tapa ymmärtää maisemaa eli paikka on se, minkä näemme, tunnemme ja ymmärrämme maailmasta. Kun katsomme maailmaa, näemme paikoista erilaisia asioita kuten ihmisten ja paikkojen välisiä kiintymyksiä ja yhteyksiä.²⁷

Mielenkiintoinen kysymys on, kuuluuko paikka vain ”paikallisille”, jotka ovat aina olleet siellä? Kuten Massey toteaa, paikalliset voidaan määritellä ensimmäisiksi paikkaan saapuneiksi, ei niinkään aina paikassa olleiksi. Jotta paikka pysyy elävänä, se tarvitsee uusia tulijoita, koska silloin paikka pysyy aktiivisena.²⁸ Paikka koetaan muuttuvaksi ja kuten Tuan on todennut, paikan pitäisi lakata muuttumasta, jotta käsitys paikasta voisi muodostua. Ajattomat paikat, kuten vuoret, metsät tai joet, eivät muutu niin nopeasti, että niitä voisi luonnehtia muuttuviksi paikoiksi ja siksi ne mielletään usein ajattomiksi paikoiksi. Monelle voi käydä myös niin, ettei vanhaa kotiseutuaan tunnista, jos paikasta on ollut pois vuosia, koska paikka muuttuu nopeasti.²⁹

Tuan esittää, että nykyisin paikalla ei ole enää samanlaista merkitystä kuin ennen. Nyky-yhteiskunnassa muutetaan paikasta toiseen monta kertaa ennen kuin asetutaan paikoilleen, eikä paikkaan enää kiinnytä niin kuin aiemmin.³⁰ Mitä tahansa ihminen tekee tai minne menee, muistot siirtyvät mukana paikasta toiseen. Ihmisten muistot ja näkemykset ympäristöstä eivät ole identtisiä näkemyksiä, mutta

---

²⁶ Ingold 2000, 185.

²⁷ Creswell 2004, 11, 106.

²⁸ Massey 2008, 72.

²⁹ Tuan 2006, 27 - 28.

³⁰ Tuan 2006, 27 - 28.

jokaisesta muodostuu kulttuuriperintöä. Ihmiset tekevät asioita nykyään eri tavalla kuin ennen ja siksi perinteitä pitää kerätä, jotta ne säilyvät.³¹

Humanistisessa maisemantutkimuksessa yritetään ymmärtää, kuinka muistelijat tuovat maantieteelliset toiminnot ja ilmiöt julki valikoimalla tilan ja kokemusten välisiä suhteita sekä yhdistämällä tunneroolin ja mielipiteen tutkittavaan paikkaan. Humanistisesta näkökulmasta todellista, välitöntä maailmaa ei voi olla, jossa omakohtaisia merkityksiä ei olisi tutkittavissa. Tutkimuksessani pääosassa ovat subjektiiviset merkitykset, joissa omakohtaisia kokemuksia korostetaan yksilöllisesti. Ihmiset luovat maailmaan merkityksiä, jotka muuttavat heidän maantieteellistä tilaansa.³² Tutkimuksessani olen kiinnostunut ihmisen ja paikan välisistä kokemuksista, koska ihmiset näkevät ja arvostavat samoja asioita eri tavalla.

Karjalaisen mukaan, *ilman kieltä ei ole merkitystä, ilman merkitystä ei ole muistoja, ilman muistoja ei ole paikkoja.*³³ Tällöin paikat eivät olisi koskaan puhtaasti henkilökohtaisia tai yhteisiä, sillä paikat ja sosiaaliset prosessit, joita kokijat ovat rakentaneet, muuttuvat jatkuvasti.³⁴ Karjalainen on kiteyttänyt ihmisen ja paikan merkityksen seuraavasti: ilman paikkoja ei ole ihmisiä.³⁵ Kusnin koulu toimii tässä hyvänä esimerkkitapauksena. Koulurakennus näyttää tavalliselta asuinrakennukselta, mutta paikallisten kertoessa rakennuksesta ja muistellessa kouluaikoja, paikka ja rakennus saavat uuden merkityksen.

Koti on paikka, jossa yksilö tavallisesti kasvaa kohti aikuisuutta. Lapsuusvuosina koetut paikat eivät kuitenkaan avaudu aikuisiällä välttämättä samanlaisina, koska ihmisen ikääntyessä paikkojen merkitysten kokeminen ja ymmärtäminen muuttuvat.³⁶ Paikkaa määriteltäessä, koti on esimerkillisin käsite, koska usein ihmiset kiintyvät ja juurtuvat kotipaikkaansa. Koti on henkilökohtainen tila, jossa tunne on erityisen voimakas, koska koti koostuu muistoista, mielikuvista ja

---

³¹ Ingold 2000, 138, 147.

³² Soini 2007, 39, 48 - 50.

³³ Karjalainen 2006, 88.

³⁴ Soini 2007, 50 - 51.

³⁵ Karjalainen 2006, 91.

³⁶ Tuan 2006, 15 - 16, 28.

unelmista. Koti on paikka, missä voi olla oma itsensä. Humanistisessa lähestymistavassa paikoissa sekä asutaan että tehdään kotiin liittyviä askareita. Koti on intiimi tila, jossa koetaan voimakkaita tunteita.³⁷ Nykyisin ihmiset liikkuvat ja matkustelevat paljon, monet kaukana kodista, mikä ei tarkoita sitä, että paikantaju katoaisi, vaan päinvastoin. Matkustelemalla eri puolilla maailmaa voi löytää uusia puolia minuudesta, joita ei kohtaa tutussa paikassa, kotona.³⁸ Karjalainen toteaa, *etemme elä paikassa, vaan elämme jotakin paikkaa, kuten esimerkiksi kotia tai maata.*³⁹ Miellän itseni jo kusnilaiseksi ja taloni kodiksi, vaikka en ole syntyperäinen kyläläinen. Uusi paikka muistuttaa kotikylääni, mikä on auttanut sopeutumaan Kusniin. Lisäksi kyläläiset ovat ottaneet uudet kyläläiset hyvin vastaan, mikä lisää paikkaan kuuluvuuden tunnetta.

Toistuva kohtaaminen sekä monitahoiset yhteydet paikkojen kanssa, rakentavat muistoja ja kiintymystä koettuihin paikkoihin. Aistit ovat oleellinen osa tutkittaessa paikkaa ja aistien avulla hankitaan kokemusta paikasta. Aistien kautta luomme suhteita maailmaan, jäsennämme tilaa ja määrittelemme paikkaa.⁴⁰ Karjalainen ottaa esille piiloutuvan paikan, mikä tarkoittaa sitä, että paikalliset asukkaat unohtavat paikan erityisyyden ja arkipäiväisyys piilottaa paikan merkityksen. Kun paikalle tapahtuu jotain, nousee paikan merkitys taas mieleen siihen asti, kunnes muutoksiin totutaan ja muotoutumisprosessi muuttaa paikan pikku hiljaa piiloutuvaksi paikaksi.⁴¹ Kävelyhaastatteluissa oli havaittavissa piiloutuva paikka, koska haastateltavien oli vaikea keksiä paikkoja, joihin olisivat vieneet minua. Haastateltaville kylän paikat olivat muodostuneet jo arkipäiväisiksi paikoiksi.

Paikka, yhteisöllisyys ja paikkakokemus ovat monella tavoin yhdistyneitä, koska paikat välittävät erityisiä paikkoja ja laajoja kokonaisuuksia avoimesta toiminnasta ja sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Yhteisöt ovat itse rakentaneet muistinpaikkoja elämästään ja yhteistä paikkahistoriaa jäljennetään sekä toisinnetaan avoimesti ja

---

³⁷ Cresswell 2004, 24, 33 - 34.

³⁸ Tuan 2006, 27 - 28.

³⁹ Karjalainen 1997, 231.

⁴⁰ Soini 2007, 41 - 42, 47.

⁴¹ Karjalainen 2006, 84 - 85.

havainnollistetaan osaksi paikallista merkitystä ja tietämystä. Paikat ovat rakentuneet sekä aineellisiksi että symbolisiksi, koska jokainen muistelee paikkaa erilaisista omakohtaisista muistikuvista ja nykyhetken kokemuksista käsin.⁴²

Johdannossa otin esiin arkuuteni tutkia uusia paikkoja kylässä, sillä en ole tottunut kulkemaan pihojen läpi meneviä teitä, vaikka kyseessä olisi yleinen tie. Lisäksi arkuuteen on vaikuttanut se, etten ole tiennyt, miten kyläläiset suhtautuvat uusiin asukkaisiin ja se on rajoittanut kulkemistani muualla kuin päätiellä, Kusunntiellä. Setten & Brown ovat tutkineet maisemaa ja maiseman sosiaalisia oikeuksia jokapäiväisten kokemusten kautta. He pyrkivät todistamaan sen, miten ihmiset yrittävät nähdä maiseman eri tavalla käyttämällä toisistaan poikkeavaa, mutta asiaankuuluvaa arvostelukykä. He ovat todenneet, että jokapäiväisen maiseman kokemisessa toistamme identiteettejämme ja elämäntapojamme.⁴³ Massey on pohtinut paikkaan kuulumista esittäen kysymyksiä siitä, kuka kuuluu paikkaan, kuka paikan omistaa tai kenelle paikka kuuluu. Tunne siitä, että kuuluu johonkin paikkaan, ei välttämättä tarkoita sitä, että omistaa paikan. Koskaan ei kysytä kuulutko tähän maisemaan, vaan kuulutko osaksi tätä maisemaa.⁴⁴ Näiden argumenttien perusteella kukaan ei voi yleisellä tasolla omistaa paikkaa eli tässä tapauksessa kylää, koska kaikki kuuluvat osaksi paikkaa ja jokaisella on oikeus liikkua yleisellä paikalla. Kävelyhaastatteluiden avulla pääsin arkuudestani eroon, koska pääsin tutustumaan kyläläisiin henkilökohtaisesti ja huomasin, että uudet kyläläiset otetaan mukaan yhteisöön.

Mielipaikka liitetään positiiviseen kokemukseen paikasta, johon liittyy hyviä muistoja ja jossa pystytään rentoutumaan.⁴⁵ Soinin tutkimuksessa miellyttävät paikat näyttäytyivät ihmisille kotina, jossa asutaan. Ihmiset määrittivät kodin henkilökohtaiseksi, mutta muistivat sen kuitenkin yhteisöllisenä paikkana. Koti ei ole vain talo, jossa eletään, vaan se on yhteinen, jokapäiväinen kokemuksen paikka. Kun määrittellään jokapäiväistä ympäristöä kuten kotia tai paikkaa, johon on juurtunut,

---

⁴² Soini 2007, 50; Riikonen 1997, 181.

⁴³ Setten & Brown 2013, 243 - 244.

⁴⁴ Massey 2011.

⁴⁵ Granö 2005, 6 - 7.

ihminen pyrkii löytämään asioita, joita siihen voisi sisällyttää. Ei ole ongelmattonta, että monia epämiellyttäviä paikkoja ei mainita. Eroavaisuudet miellyttävien ja epämiellyttävien paikkojen välillä näkyvät harvoin. Tietynlaisia epämiellyttäviä paikkoja saatetaan mainita sivulauseessa, kuten esimerkiksi kaivokset tai kaatopaikat, mutta niihin ei kiinnitetä sen enempää huomiota.⁴⁶ Tämä tuli tutkimuksessa hyvin esiin, kun yritin selvittää, mitä mieltä haastateltavat olivat kylässä toimivasta murskaamosta. Kukaan ei suoranaisesti vastannut kysymykseen, mutta yksi haastateltava kertoi, että murskaamo on hyvä asia, kun siitä näkee, että kylässä on elämää.

Tunteisiin liitetyt paikat sisältävät hajut, äänet ja visuaalisen luonteen. Miellyttävät paikat ovat enemmän tai vähemmän muuttumattomia, ikävät paikat ovat muuttuvia luonteita. Hyvin usein epämiellyttävät paikat ovat juurtumattomia kokijoille itselleen, koska ne ovat yleensä muuttuvia paikkoja, eikä niihin ehditä kiintymään. Kokijoiden epämiellyttävien paikkojen nimeäminen, sijoittaminen ja kuvaileminen antavat tutkimukselle mielenkiintoisia näkökulmia.⁴⁷ Joka tapauksessa paikka koetaan aina henkilökohtaisesti, koska olemalla jossakin paikassa, luodaan siihen omat merkitykset ja kokemukset. Merkitysten analysointi jää lopulta tutkijan ja aineiston väliseksi vuoropuheluksi.⁴⁸

2.2 Maisema

Eurooppalaisessa maisemayleissopimuksessa eli maisemasopimuksessa *“maisema tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät ja jonka ominaisuudet tulevat luonnon ja/tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta.”* Maisemasopimusta sovelletaan kaikkialla niin maaseuduilla kuin taajamissa.⁴⁹

Maiseman määrittely ei ole helppoa tai yksinkertaista, sillä ihmisten havainnointi muuttaa maiseman käsitteitä. Maisema pitää sisällään visuaalisen kokonaisuuden, mutta lisäksi äänimaiseman, tuoksumaiseman ja mielimaiseman ja näihin liittyvät

---

⁴⁶ Soini 2007, 90, 92.

⁴⁷ Soini 2007, 92.

⁴⁸ Tani 1997, 211; Peltonen 1996, 57.

⁴⁹ Eurooppalainen maisemayleissopimus 2008.

kokemukset, muistumat ja odotukset. Maiseman havainnointiin liittyy kysymys siitä, kuinka näemme maiseman, mutta yhtä oleellista on se, kuinka kuulemme, haistamme, muistamme ja tunnemme ympäristömme.⁵⁰

Onko maisema osa maailmaa, jossa elämme vai kohtaus, jota katsomme kaukaa? Maisema ei ole vain jotakin, mitä näemme, vaan se on myös tapa nähdä asioita: erityinen tapa katsoa ja kuvata ympäröivää maailmaa. Maisema ei ole vain mitä katsomme, vaan kuinka me katsomme. Maisemat ovat pinnanmuotoja, joita näemme tai seutu, jossa liikumme halki peltojen, kaupunkien tai vuorien. Maisemat saatetaan määritellä yleisinä, kartoitettuina tai kuvailtuina todellisina tai totuudenmukaisina näkyminä.⁵¹

Ingold avaa maiseman käsitettä muista poikkeavalla tavalla ja hän on lähestynyt käsitettä seuraavasti: *maisema ei ole maaperä, maisema ei ole luonto, maisema ei ole tila*. Mitä maisema sitten Ingoldin mukaan on? Maaperä on määrällinen ja yhtenäinen alue, kun taas maisema on laadullinen ja hajanainen näkymä. Maisemalta voi kysyä, millainen se on, mutta ei kuinka paljon se on. Asuttamalla maisemaa, maisemasta tulee osa meitä ja meistä osa maisemaa. Ihmisten asuminen paikassa jättää omaleimaisia merkityksiä paikkaan. Maisema on siis Ingoldille maailma, josta tiedetään kuka sitä asuttaa, kuka sitä muuttaa ja kuka siinä matkustaa.⁵² Soinille maisema on näkymä, johon sisältyy jokaisen omakohtaiset tunteet ja miellelyhtymät.⁵³ Maaranen määrittelee maiseman puolestaan innostavaksi ja kiinnostavaksi, koska jokaiselle maisema muotoutuu persoonan kautta ja siksi maisemasta saadaan monia erilaisia näkemyksiä.⁵⁴

Maisema on tapa katsoa historiaa tai paremminkin esittää sitä. Ketkä yksilöt tai ryhmät ovat maiseman ensisijaisia ideoijia? Mikä on narratiivinen eli kertomuksellinen maisema, millaista tarinaa se kertoo? Onko maisemalla vain yksi juoni vai onko se monen päällekkäisen tai jopa kilpailevan juonen yhdistelmä?

---

⁵⁰ Swanwick 2002, 2 - 3.

⁵¹ Wylie 2007, 1, 6, 7.

⁵² Ingold 2000, 190 - 193.

⁵³ Soini 2005, 71.

⁵⁴ Maaranen 2017, 57.

Maisemateksti on itsestään selvä lukijoille, mutta kuka tulee lukemaan maisemaa? Onko se kirjoitettu kielellä, jota ymmärrämme? Tarvitseeko meidän oppia uusia kieliä ja kehittää uusia tekniikoita maiseman lukemiseen ja tulkkaukseen, jos haluamme ymmärtää sitä syvällisemmin? Maisema tulee liittymään yhteen paikan kanssa, minkä kautta maisemasta ja paikasta muodostuu henkilökohtainen ja tuntoaistiin perustuva asuinpaikka.⁵⁵

Maisema voidaan kokea myös matkailun kautta, koska matkailijat etsivät maisemakokemuksia ja jakavat kokemuksiin liittyviä merkityksiä paikasta muiden kanssa. Valokuvat matkasta ovat riippuvaisia vuorovaikutuksesta maisemamatkailun kanssa, koska valokuvat antavat todisteita siitä, että on käynyt paikassa saadakseen maisemakokemuksen matkamunistoksi.⁵⁶ Maisema muuttuu koko ajan, minkä vuoksi maiseman rakenne ja historia täytyy tuntea, jotta sen luonne säilyisi tulevaisuudessakin.⁵⁷ Maiseman merkitykset jakaantuvat tietyin kriteerein rajatuiksi alueiksi tai koetuiksi ja aistituiksi näkymiksi.⁵⁸ Jokainen meistä luo ja antaa toiminnallaan uusia merkityksiä maisemaan. Jotta maisemalle muodostuu historia ja merkitys, tapahtumia tulee tuottaa, uusintaa ja esittää koko ajan, jotta nykyiseen maisemaan tulee historiallinen merkitys.⁵⁹ Kusnilaiset toivat esiin koulun ja siihen liittyvät muistot, kuten leikkipaikat ja koulumatkat. Eniten he muistelivat lapsuudessa koettuja paikkoja, mutta muistoja syntyi myös tällä hetkellä merkityksellisiksi koetuista paikoista, kuten vapaa-ajan paikoista.

Kulttuurimaantieteilijät alkoivat muuttaa maiseman tulkitsevaa tekniikkaa kirjalliseen ja kulttuuriteoreettiseen suuntaan 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alkupuolella. Tämän jälkeen maiseman käsitteellistäminen muuttui tekstiksi uuden ja selvästi erottuvan tavan kautta. Sen sijaan maiseman historiallinen kuvailu – maisema itsessään ja sen esittäminen taiteessa, kartoissa, teksteissä ja muissa kuvissa – on ymmärretty kysymykseksi vallasta ja asiantuntijuudesta. Kriittiset lukijat

---

⁵⁵ Wylie 2007, 68 - 69, 71, 166, 186.

⁵⁶ Knudsen & Metro-Roland 2013, 304.

⁵⁷ Eurooppalainen maisemayleissopimus 2008.

⁵⁸ Raivo 1997, 195, 198.

⁵⁹ Raivo 1997, 202, 204.

paljastavat piilotetut koodit ja tarkoitukset sekä kiistattomat olettamukset, joissa kerrotaan, miten maisematekstiä luetaan. Maiseman lukeminen ei ole vaaratonta, vapaata tai arvaamatonta.⁶⁰

Maisema koostuu luonnontekijöistä, kulttuuri- ja yhteiskunnallisista tekijöistä sekä tulkinnallisista ja esteettisistä tekijöistä. Maisema voidaan jakaa Heikkilän mukaan kahteen eri tyyppiin: luonnonmaisemaan ja kulttuurimaisemaan.⁶¹ Maisemalla on sekä alueellinen että ajallinen merkitys ja maisemaa tutkittaessa pitäisi aina ensin miettiä, kenen tai keiden maisemaa ollaan tutkimassa. Ihmisen ja luonnon tekemät tai muokkaamat muutokset näkyvät maisemassa, linnun laulu, liikenteen tai rakentamisen äännet kuuluvat maisemasta ja pakkanen, tuuli tai auringonlämpö tuntuvat maisemassa. Maisema siis muuttuu koko ajan ja esimerkiksi metsätalous saattaa muovata hetkellisesti maisemaa rankastikin. Toisaalta maisema on nykyhetken kuva, mutta siitä on nähtävissä kuitenkin mennyt aika.⁶² Maisema voi olla fyysisen alueen tai näkymän lisäksi esimerkiksi maalaus, runo tai muu kulttuurisesti tuotettu teksti.⁶³

Kaksijakoisuus on teoreettinen näkemys maisemasta, minkä avulla paikallisten ja vierailijoiden havaintoja pystytään vertailemaan keskenään. Ensimmäiseksi maisemalla on kyky herättää merkityksiä molemmista sekä paikasta että tilasta. Tilana maisema on aineellinen, maantieteellinen kuvaus. Paikkana se on ilmaus persoonasta ja historiasta, kiintymyksestä ja merkityksestä. Maisema sisältää sekä tilallisia että ajallisia ulottuvuuksia.⁶⁴ Kaksijakoisuus tulee tutkielmassani esiin, kun sain aineiston keruuseen mukaan sekä alkuperäisiä että uusia kyläläisiä.

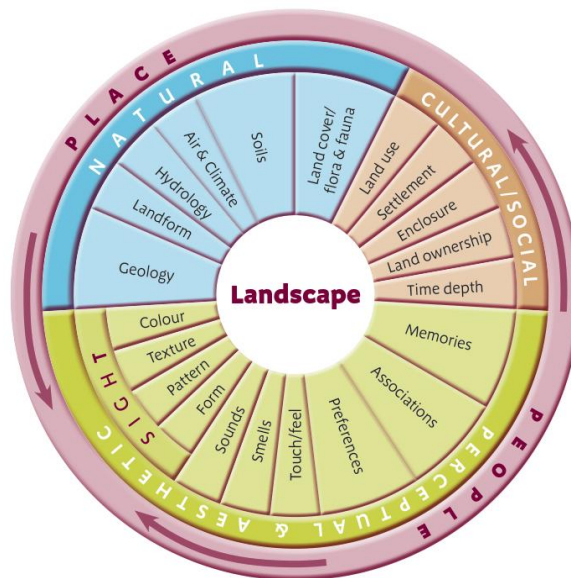
⁶⁰ Wylie 2007, 71 - 72.

⁶¹ Heikkilä 2000, 15.

⁶² Heikkilä 2000, 11 - 19.

⁶³ Raivo 1997, 194 - 195.

⁶⁴ Stephenson 2010, 301.

Kuva 2. Mikä on maisema? Kuva havainnollistaa, mistä tekijöistä maisema muodostuu.⁶⁵

Humanistisessa maantieteessä keskitytään ihmisten toimintaan ja siihen, miten he kokevat paikat, tilat ja maisemat.⁶⁶ Sauer toteaa, että maantieteessä maisema on yleistetty tarkoittamaan yksilöllisesti havainnoitavaa paikkaa. Joka tapauksessa maisemasta esitetään maaperä, monimuotoisuus sekä keskeiset ominaispiirteet ja näiden avulla luodaan maiseman luonne ja rakenne.⁶⁷

Maisema haavoittuu muuttuessaan ja muutokset kohdistuvat yhteisöön ja yksilöön, jotka asuttavat tai ovat kulttuurisesti kiintyneet paikkaan.⁶⁸ Osallisten ottaminen mukaan maisemaan liittyvään päätöksentekoon on hyödyllistä ja usein tarpeellista, jotta ymmärretään, mitä merkittävää maisemassa on ja miten arvostetut luonteenpiirteet näkyvät siinä.⁶⁹ Jotta maisemaa tulkittaisiin mahdollisimman tarkasti, pelkkä kartografinen analyysi ei riitä, vaan mukaan tulee ottaa enemmän esimerkiksi valokuvia ja piirroksia, jotta kaikki aistit tulisivat huomioituiksi.⁷⁰

⁶⁵ Tudor 2014, 9.

⁶⁶ Soini 2007, 39.

⁶⁷ Sauer 1969, 322.

⁶⁸ Stephenson 2010, 300.

⁶⁹ Stephenson 2010, 299.

⁷⁰ Raivo 1997, 206.

Soini pohtii maisemaa muun muassa alueluokittelun ja aikajärjestyksen eli tilan kautta. Kokonaiskuva maisemasta sisältää luokittelun, kartoituksen ja kuvauksen.⁷¹ Maiseman rakennetta pitäisi tutkia kuitenkin laajemmin ja ulottaa maiseman tarkastelu myös maisemasta löytyviin merkkeihin ja niiden ymmärtämiseen.⁷² Harjoitellessa maiseman arvottamista, siitä pyritään löytämään luonteenpiirteet ja kartoittaa niitä osana maantieteellistä tilaa. Tilan luonteenpiirteet ovat helposti löydettävissä aistittavien merkitysten avulla ja niitä mielellään välitetäänkin eteenpäin.⁷³ Maiseman arvot ja merkitykset syntyvät ihmisten näkemyksistä maisemasta ja niinpä maisemaan syntyy koko ajan lisää merkityksiä, kun ihmiset kokevat uusia asioita.⁷⁴

Maiseman arvottaminen on hankalaa ja sitä ei pitäisikään pyrkiä yhdenmukaistamaan. Soini on todennut, että jokainen ihminen kokee maiseman eri tavalla ja arvottaa maiseman omalla tavalla.⁷⁵ Ihmisten maiseman arvostukselle on monia erilaisia syitä ja läheskään kaikki eivät liity perinteisiin esteettisyyksiin tai kauneuskäsitteisiin. Maisemalla on sekä sosiaalinen että yhteiskunnallinen arvo, koska se on tärkeä osa jokapäiväistä elämää. Se edistää identiteettiä, hyvinvointia, nautittavuutta ja inspiraatiota. Maisemalla on myös taloudellinen arvo, lähinnä liiketoiminnan ja turismin kautta.⁷⁶

Monet maiseman arviointiin liittyvien lähestymistapojen päämääränä on maiseman luonteenpiirteiden tyypittely. Näitä piirteitä on usein käytetty kartoittaessa maiseman ominaispiirteitä sekä analysoitujen tulosten avaamisessa kaikkien tietoisuuteen. Maankäytön kartoittaminen on yleinen suunnittelun työkalu, jolla tuodaan julki muuttumaton tieto esimerkiksi maiseman käyttäjistä, kuten teollisuudesta tai asumisesta.⁷⁷ Jos maiseman arvot nähdään henkilökohtaisina, ne ovat riippuvaisia kokemuksellisesta maisemasta. Butler toteaa, että yksilöt ja ryhmät

---

⁷¹ Soini 2007, 44.

⁷² Raivo 1997, 206.

⁷³ Stephenson 2010, 301 - 302.

⁷⁴ Raivo 1997, 201 - 202.

⁷⁵ Soini 2005, 77.

⁷⁶ Swanwick 2002, 3.

⁷⁷ Stephenson 2010, 309.

tuovat esiin omat kokemukset, näkemykset ja historian, kun kysytään, mitä arvoja maisemasta on tunnustettu. Maiseman arvot ovat riippuvaisia siitä, kuinka yksilöt ja ryhmät kuvailevat, arvioivat ja käsittävät ympäristönsä eli kuka mistäkin lähtökohdasta ryhtyy maisemaa arvottamaan. Ennen kuin analysoi maisema-arvoja, pitää ymmärtää miten ne ovat havaittu, ovatko ne riippuvaisia tunteista, mielikuvista, suhteista ja vuorovaikutuksesta.⁷⁸

Arvioinnissa on tärkeää dokumentoida esimerkiksi se, mitä arvoja voidaan kerätä maiseman kuvailun kautta. Butlerin artikkelissa kerrotaan Peak District LCA:sta eli englantilaisesta kansallispuistosta, jossa tutkittiin maiseman luonnealueita ja joista tehtiin vielä maiseman luonnetyyppejä. Luonnealueet määriteltiin aineelliseen vaikutukseen, ekologiseen vaikutukseen, ihmisen vaikutukseen ja aistin paikkaan. Aistin paikka avaa keskustelun maiseman tunnepitoisista arvoista, joita tunnistamalla saadaan selville, mikä tekee paikasta erityisen.⁷⁹

Maisema ja paikka ovat Soinin mukaan mahdotonta erottaa toisistaan. Hän toteaa, että jokainen paikka on osa maisemaa ja jokainen maisema on osa jotakin paikkaa. Aistien – näkö, kuulo, haju, kosketus tai maistaminen – avulla koetaan paikkoja sekä maisemia ja jokainen näistä aisteista edistää maiseman ominaispiirteiden tunnustamista.⁸⁰ Wylie näkee maiseman ja paikan erottamisen eri tavalla kuin Soini. Maisemasta pystyy Wylieen mukaan erottamaan erilaisia paikkoja ja hän on tutkinut muun muassa yhtä maisemasta erotettavaa paikkaa, kotiseutua (engl. *homeland*). Maisema yhdistää paikallisen elämän, alueen, muistot ja tavat. Maisema ilmaisee tyypillisiä tuntemuksia, kuten ihmisten tunteita, suhteita ja luonteenpiirteitä, jotka ovat erotettavissa maisemasta.⁸¹

Maaseutuihmiset, ja etenkin maanviljelijät, mieltävät maiseman osaksi elämäntapaansa, koska maisemalla on yhteys heidän elantoonsa. Maanviljely, ympäristö ja maaseutupolitiikka ovat nykyään sekoittuneet keskenään, kun ennen

---

⁷⁸ Butler 2016, 241 - 243.

⁷⁹ Butler 2016, 246, 248.

⁸⁰ Soini 2007, 45, 47.

⁸¹ Wylie 2007, 91; Wylie 2016, 410.

ympäristöstä oli tapana erottaa vain päivittäiset tavat ja kokemukset.⁸² Maaseutuihmiset ovat pakotettuja arvioimaan suhteita jokapäiväiseen ympäristöönsä. Silti maisema on maaseutuihmisille täynnä tapoja ja materiaalista tilaa, kuten merkityksiä.⁸³

2.2.1 Maiseman luonne

Maiseman luonne määritellään maan rakenteeseen, maan kuoreen ja maankäyttöön sekä visuaaliseen ilmeeseen kuten muotoon, maalajeihin ja väreihin.⁸⁴ Maisemasta pitää huomioida sen esteettinen puoli, jotta maiseman pystyy näkemään sekä kokonaisuutena että omakohtaisena kokemuksena.⁸⁵ Paikat, joita ihminen mainitsee, ovat luokiteltu fyysisiksi (luonto tai rakennettu ympäristö), sosiaalisiksi, tunneperäisiksi, aistillisiksi, toiminnallisiksi tai vakiintuneiksi luonteiksi.⁸⁶

Kuten Sauer toteaa:

*Taivas on haalea, osittain pilvien peittämä,
horisontti on heikosti erottuva [...],
pieni lauma lampaita on siellä täällä laidunmaalla [...].⁸⁷*

Näin maisemaa voidaan havainnoida ja kuvailla siitä erottuvia luonnetyyppejä. Monimuotoisuus on rajaton, mutta ominaispiirteisiin liittyvä luonne todennetaan joka tapauksessa maisemasta ja paikasta valikoivasti sekä henkilökohtaisesti. Sauer on kiteyttänyt maiseman luonteen ymmärrettävään muotoon: *yhdenkään laakson ominaispiirteet eivät ole samanlaisia toisen laakson kanssa, eikä yksikään kaupunki ole täsmällinen kopio jonkin toisen kaupungin kanssa.*⁸⁸

Maiseman luonteen käsite auttaa soveltamaan kestävän kehityksen toimintaa paikallisesti. Luonnehdintaa on sovellettu maailmanlaajuisesti, kun halutaan

---

⁸² Soini 2007, 94.

⁸³ Soini 2007, 94 - 95.

⁸⁴ Stephenson 2010, 303 - 304.

⁸⁵ Raivo 1997, 195, 198.

⁸⁶ Soini 2007, 90.

⁸⁷ Sauer 1969, 323 - 324.

⁸⁸ Sauer 1969, 322 - 323.

luonnehtia maisemaa ja elämää. Millainen rooli luonnehdinnalla on tulevaisuuden maisemassa? Dalglish & Leslie näkevät maiseman luonnehdinnan ratkaisevana maisemalle ja siksi tulevaisuudessakin maisemaa tullaan identifioimaan ja arvioimaan sosiaalisten, kulttuuristen, taloudellisten ja ympäristöllisten vuorovaikutuksien ja suhteiden kautta.⁸⁹

Stephensonin artikkelin ydinajatus on maiseman luonteenpiirteissä ja hänestä on tärkeää selittää, mitä maiseman luonteenpiirteet tarkoittavat. Hän löysi Akaroan alueelta luonteenpiirteitä, jotka hän luokitteli kolmeen eri vaiheeseen: *rakenteet, tavat ja suhteet*. Rakenteilla hän tarkoitti fyysisiä näkökulmia maisemasta, joissa tärkeintä oli tuoda esille paikat, verkostot ja laajat alueet, jotka sisälsivät maaston muodot, metsät ja suojelualueet. Vastaajat kokivat maiseman monella eri tavalla ja jokainen vastaus sisälsi yksilöllisiä tarinoita, myyttejä ja henkisiä käsityksiä.⁹⁰

Stephensonin tarkoituksena oli pohtia Akaroassa, miten maisema koetaan, olipa kokijana paikallinen asukas, tulokas tai vierailija. Hän kyseenalaisti sen, että maiseman luonteenpiirteiden merkitykset voisi löytää vain niiltä alueilta, joista on löydettävissä aineellisia luonteenpiirteitä. Ihmisten suhteet ja tavat ovat usein yhdistetty toisiinsa ja väheksytyinä määritelty aineettomiksi ominaisuuksiksi eli ihmisten kertomuksia paikoista ei ole ennen pidetty merkittävänä aineistona tutkimukselle.⁹¹ Maiseman yksilölliset luonteenpiirteet sijoitetaan tilaa koskevaan tai ajalliseen merkitykseen. Luonteenpiirteiden ei kuitenkaan aina voida ajatella tarkoittavan paikanmäärittystä, koska runo, taideteos tai henkinen suhde saattavat kuulua osaksi maisemaa. Kaikkia maiseman luonteiden merkityksiä ei voida aina kartoittaa maantieteellisten koordinaattien avulla.⁹²

Maisemalla on identiteetti, mikä pohjautuu rakenteen tunnistettavuuteen, rajoihin ja yleisiin suhteisiin toisiin maisemiin.⁹³ Maiseman ymmärtämisen ilmaisu on rikastuttanut humanistisia, kulttuurisia ja fenomenologisia tulkintoja. Maisemaa

---

⁸⁹ Dalglish & Leslie 2016, 224.

⁹⁰ Stephenson 2010, 302.

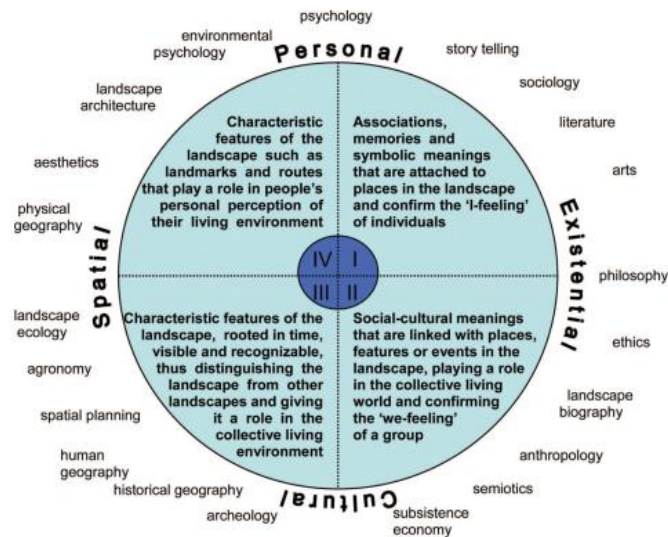
⁹¹ Stephenson 2010, 300, 302 - 303.

⁹² Stephenson 2010, 300.

⁹³ Sauer 1969, 321.

ymmärretään nyt molemmilta puolilta: havainnoinnin ja arvioinnin sekä ymmärtämisen ja kokemuksen kautta.⁹⁴ Maisema ei ole vain kulttuuriperinnön säilyttämistä, vaan maiseman avulla edistetään yhteisöllisyyttä, annetaan kasvat taloudelle sekä murretaan poliittisia maisemia sitomalla elämä, kotiseutu, muistot ja tavat yhteen. Maisema liittyy selkeästi tunteisiin ja sitä voidaankin pitää perustana ihmisen identiteetille.⁹⁵

Olwig, Dalglish, Fairclough & Herring esittävät, että maisemakeskusteluissa kysyttäisiin, miten kukin luonnehtii maisemaa, koska sen jälkeen pystytään vastaamaan kysymykseen, mikä tarkoitus maisemalla on. Maiseman luonne on alue, jossa on näkyvissä ihmisen ja luonnon tekijät, mutta luonne on riippuvainen ihmisten näkemyksistä, koska ihmiset toimivat osana maisemaa. Dalglish & Leslien mukaan maiseman luonne on toisin sanoen ”asia, jolla on merkitys” ja maisema, joka on tarkoin määritelty käsite monimutkaisesta vuorovaikutuksesta ihmisen ja ympäristön välisestä aineellisesta sekä aineettomasta suhteesta.⁹⁶

Kuva 3. Nelilokeroisesta ympyrästä pystyy havaitsemaan, millaisia tekijöitä maiseman luonteeseen kuuluu.⁹⁷

⁹⁴ Stephenson 2010, 314 - 315.

⁹⁵ Wylie 2016, 410.

⁹⁶ Olwig, Dalglish, Fairclough & Herring 2016, 169; Dalglish & Leslie 2016, 224.

⁹⁷ Stobbelaar & Pedroli 2011, 325.

2.2.2 Maiseman kokeminen

Ihmisellä on alueellinen identiteetti, mikä tulee esiin silloin kun tapahtumista kerrotaan yhteisöllisestä näkökulmasta, keitä me olemme ja millaisia alueemme ovat. Alueen erottamiseen muista tarvitaan identiteettiä, mikä koostuu yleensä alueen luonnonoloista, historiasta, sosiaalisesta rakenteesta, kulttuurista, kielestä tai murteesta.⁹⁸ Alueen identiteettiin kuuluu myös se, tuntevatko asukkaat kuuluvansa esimerkiksi asuinalueeseensa tai kokevatko he yhteenkuulumista alueen muiden asukkaiden kanssa. Alueen identiteetti on historiallisen kehityksen tulos, jossa identiteetti kerrostuu alueellisen kehityksen mukaan ja eri tasot kulkevat yhteisön mukana. Jossakin vaiheessa on tarpeellista tallentaa muistitietoa, jotta aluetietoisuus pysyisi mukana, eikä muutos tuhoaisi sitä.⁹⁹

Riikosen mukaan alueen identiteetti ja aluetietoisuus koostuvat historiallisesta kerroksesta, paikasta, paikallisuudesta, asuinympäristöstä, alueesta sekä henkilökohtaisesta spatiaalisesta eli tilaa koskevasta historiasta. Alueen historia syntyy alueen kehityksestä ja se jää elämään, jolloin se on erotettavissa nykytilasta. Alueet muuttuvat samalla kun yhteiskunta muuttuu eli alueet syntyvät, elävät aikansa ja katoavat. Menneen ja nykyhetken merkitykset korostuvat tässä vaiheessa, kun mietitään, mitä paikka, paikallisuus tai asuinympäristö kullekin merkitsee.¹⁰⁰ Paasi on erottanut alueellisen identiteetin alueen identiteetiksi ja aluetietoisuudeksi. Alueen identiteetin avulla pystytään tieteellisesti erottamaan ja luomaan erilaisia alueita. Aluetietoisuus tulee esiin alueen asukkaiden identiteetin ja alueeseen tai sen yhteisöön samastumisen kautta. Alue tarvitsee sekä väestön vaihtuvuutta että sekoittumista.¹⁰¹

Paikalliset asukkaat voivat muistella mennyttä maisemaa kolmena eri tasona. Ensimmäisellä tasolla mikään ei ole muuttunut, toisella tasolla maisemaa muistellaan nykyhetken maisemana, jolloin menneitä maisemia ei muisteta. Kolmannella tasolla mennyttä maisemaa mietitään tulevaisuuden maisemana, jos

---

⁹⁸ Riikonen 1997, 179.

⁹⁹ Riikonen 1997, 180; Paasi 1986, 37.

¹⁰⁰ Riikonen 1997, 181.

¹⁰¹ Paasi 1986, 36, 119.

maisema muuttuu alueella nopeaan tahtiin. Aluetietoisuuteen vaikuttaa myös se, mistä on kotoisin, minne tuntee kuuluvansa ja kuinka kauan missäkin on ollut. Paikan spatiaalinen historia on siis sekä uusilla että alkuperäisillä asukkailla.¹⁰² Spatiaalinen historia tulee esiin tutkimuksessani, koska kertojina oli sekä uusia että alkuperäisiä kyläläisiä. Tarkoituksena oli selvittää, millaista on olla uusi kusunlainen ja tuleeko aineistosta näkyviin samoja paikkoja verrattuna alkuperäisten kyläläisten kokemuksiin.

Kouri ja Karhunen pohtivat väitöskirjoissaan paikan kokemista yhteisöllisyyden kautta. Kouri toteaa, että *ihmiset muistavat, mutta yhteisöt muistelevat ja neuvottelevat menneisyyttä yhteiseksi historiaksi*.¹⁰³ Karhusen mukaan yhteisö muodostuu omanlaiseksi, koska siihen vaikuttavat kuulumisen tunne ja sidokset asuinympäristöön.¹⁰⁴ Yhteisöllisyys näkyy tutkimuksessani, kun koulua ja siihen liittyvää aikaa muisteltiin. Kouluaika yhdistää edelleen kyläläisiä ja sitä aikaa muisteltiin yhteisöllisesti ja me-hengen kautta. Muiden paikkojen kohdalla voi todeta, että ihmiset toivat esiin vain omat kokemuksensa, eivätkä ne olleet yhteisöllisesti koettuja.

Ingold pohtii, miten kaksi eri taustasta lähtöisin olevaa henkilöä kokevat saman ympäristön. Hän päätyy siihen, että he tulkitsevat paikan eri tavalla, koska ihminen tuottaa merkityksiä maisemaan omista kokemuksistaan käsin, vaikka lähtökohdat aistimukselliseen kokemukseen olisivat samat. Eri taustoista lähtöisin olevat ihmiset määrittelevät itsensä eri tavalla samaan ympäristöön. Tämä ei tarkoita sitä, että he tulkitsevat saman aistikokemuksen kulttuurisista tai kokemuksellisista tapahtumista, vaan jokainen sopeutuu keholla ja aisteilla eri tavalla ympäristöön ja siksi kokevat ympäristön eri tavalla.¹⁰⁵

Kuten maisema, paikatkin muuttuvat koko ajan, varsinkin muistoissa.¹⁰⁶ Menneisyyteen palaamisessa on omat puolensa, koska menneisyydestä saadaan

---

¹⁰² Riikonen 1997, 181.

¹⁰³ Kouri 2017, 285.

¹⁰⁴ Karhunen 2014, 46.

¹⁰⁵ Ingold 2000, 145, 147.

¹⁰⁶ Soini 2005, 74.

kokemukselle sisältöä, tarkoitusta ja arvoa. Menneisiin paikkoihin saatetaan päästä sattumalta esimerkiksi tuttujen tuoksujen tai äänien kautta. Vaikka paikka ei fyysisesti olisi muuttunut mitenkään, ihmisen tulkinnat, merkitykset ja sisältö paikasta muuttuvat ja paikka muuttuu muistoissa. Joskus menneisyyteen palaamisesta saattaa koitua pettymyksiä, koska aina ei voi tavoittaa sitä mennyttä koettua maisemaa sellaisena kuin sen haluaa muistaa. Muuttuneen maiseman tai paikan voi siis ymmärtää samanaikaisesti sekä menetettynä että uuden saavuttamisena.¹⁰⁷

Kokemuksen tutkimisen tarkoituksena on saada selville erilaisia tilanteita, joita tutkimukseen osallistuvat kokisivat muutenkin.¹⁰⁸ Tarkoitukseni ei ole todistaa faktatietoa historiallisista tapahtumista, vaan kuten Peltonen toteaa, tarkoituksena on tuottaa muistelijoiden käsityksiä ja tulkintoja todellisista paikoista.¹⁰⁹ Pidän tärkeänä osallistua itse tutkimukseen, sillä sen kautta pääsin tarkkailemaan omaa kokemustani kylästä ja sitä kautta ymmärtämään kylän mennyttä maisemaa paremmin.¹¹⁰ Halusin selvittää mielipaikkoja ja ikäviä paikkoja, joihin kertojat olivat tutustuneet jo ennen tätä tutkimusta. Tarkoituksena ei ollut löytää tilanteita, mitkä olisi luotu juuri tätä tutkimusta varten, koska ne olisivat olleet enemmän keinotekoisia kuin eläviä tilanteita.

Muistellessa koettua maisemaa, siihen tulee väistämättä alku, keskikohta ja loppu.¹¹¹ Kokemusta tutkittaessa subjekti ja objekti voidaan liittää yhdeksi kokonaisuudeksi.¹¹² Pyrin löytämään aineistosta muistinvaraisia kokemuksia paikoista, en niinkään kehollisia kokemuksia. Tarkoituksena oli tallentaa kylän historiaa muisteltujen kokemusten kautta ja mitä paikkoja muisteltiin miellyttävinä tai ikävinä, eikä vain sitä, millaisia kokemuksia mikäkin paikka on tuottanut.

---

¹⁰⁷ Af Forselles-Riska 2006, 229; Tani 1997, 212.

¹⁰⁸ Perttula 2008, 137 - 138.

¹⁰⁹ Peltonen 1996, 41, 280.

¹¹⁰ Kouri 2017, 39.

¹¹¹ Karjalainen 2006, 89.

¹¹² Perttula 2008, 117.

Peltonen toi esiin sen, miten muistelukerronnassa tuodaan esiin yhteisöllisyys, vaikka kokemus sinänsä olisi yksilöllinen. Muistelukertomuksista pystytään selvittämään kokemuksia siltä kannalta, mitä ne ovat merkinneet muistelijoille.¹¹³ Tämä tuli esiin tutkimuksessani, varsinkin, kun muisteltiin kouluajoja, joissa on ollut muitakin kokijoita samassa tilanteessa.

Kuten Perttula esittää, merkityksellisyys ja ymmärrys ovat keskeisessä osassa tutkittaessa kokemusta. Merkityksellisyys tulee tutkimuksessa esiin silloin kun haemme jotakin kohdetta, johon voisimme tutustua. Ymmärrys puolestaan tulee siinä vaiheessa esiin, kun alamme miettiä, miksi kävimme juuri kyseisessä paikassa tutustumassa.¹¹⁴

2.2.3 Sydämen maisema, mielenmaisema, mielimaisema

Sydämen maisema merkitsee paikkaa ja maisemaa, johon on syntynyt ja kiintynyt. Sydämen maiseman menetys järkyttää ja joskus uhka menetyksestä saattaa saada ihmisen innostumaan ympäristöaktivismiin tai kiivaaseen taisteluun, mutta jotkut etsivät uuden kiinnostuksen kohdan. Sydämen maiseman menetys voi siis vapauttaa ahdistavasta paikkasidonnaisuudesta tai jättää heitteille.¹¹⁵ Wylie on pohtinut kotiseudun merkitystä. Hän esittää, että kotiseutu on paikka, johon ihmiset haluavat joskus palata, vaikka se ei enää näyttäisi siltä kuin ennen, mutta se muistuttaa kuitenkin menneestä. Kotiseutu ei ole tämänhetkessä asuinpaikassa, vaan jossakin menneessä. Kotiseutu ilmaisee tunnetta sekä paikallisuudesta että synnyin paikasta ja kotiseudun määrittelyssä korostuvat alkuperäisyys, juuret ja kuuluminen paikkaan. Monet esimerkit kotiseudusta saattavat olla jakaantuneita tai kadonneita. Kotiseudusta näkee jotakin menetettyä, kaukaista ja puuttuvaa.¹¹⁶

Mielenmaisema tai mielimaisema sisältää usein aistittuja ja kuvainnollisia maisemia. Aistihavaintoihin perustuva mielenmaisema koostuu omakohtaisista kokemuksista tai näkemyksistä, kun taas kuvainnollinen maisema koostuu kulttuurisista

---

¹¹³ Peltonen 1996, 285 - 286.

¹¹⁴ Perttula 2008, 119.

¹¹⁵ Sepänmaa 2006, 31.

¹¹⁶ Wylie 2016, 413.

merkityksistä. Mielenmaisema voi siis syntyä esimerkiksi median tai taiteen luoman ympäristömielikuvan perusteella, eikä siis aina aistein havaittavan maiseman perusteella. Rutiinit vaikuttavat tutun ympäristön kokemiseen ja tuttujen ympäristöjemme muutokset voivat jäädä huomaamatta. Havahdumme muutokseen vasta sitten kun se on todellista.¹¹⁷ Mielimaiseman voi löytää uudelleen, jos sen on joskus jättänyt.¹¹⁸ Tutkimuksessani ilmeni, ettei tutun ympäristön kokeminen ja muuttuminen jäänyt huomaamatta, mutta kokemusten jakamista väheksyttiin, koska muistelijat saattoivat kokea, että oma kokemus on merkityksetön tai vähäpätöinen.

2.3 Paikan ja maiseman suhde Kusnissa

Ingold on pohtinut maiseman käsitettä ja päätenyt siihen, ettei maisema ole maa, luonto tai tila. Kun seisoo ulkona, näkee kaiken, mitä ympärillä on: elävän ja elottoman. Maisema on osa meitä ja me osa maisemaa. Maisema ei ole vain tila, vaan se kuuluu osaksi maailmaa, josta tiedetään, ketä sitä asuttaa ja kuka sen paikkoja asuttaa.¹¹⁹ Wylie on kuvannut maiseman merkitystä, kuten tutkimuksessani sen voisi määritellä: maisema on visuaalinen kuva kulttuurisilla merkityksillä. Maisemalla on samaan aikaan materiaalinen ja symbolinen merkitys ja pysyvä sekä muuttuva merkitys. Suhteet ja yhteydet eivät tule esiin tilassa, vaan ne tekevät tilaa.¹²⁰ Paasin tutkimuksesta ilmeni, että yksilö määrittelee paikan arkisiin elämäntilanteisiin liittyviin toimintoihin.¹²¹ Paikassa muodostuu yksilön identiteetti ja kuten Massey toi esiin, paikka saatetaan maantieteellisesti kokea pysähtyneeksi, nostalgiseksi tai turvalliseksi. Paikat voidaan tulkita joskus jopa rajatuiksi tai sulkeutuneiksi tiloiksi.¹²²

Millainen sitten on paikan ja maiseman suhde toisiinsa tässä tutkimuksessa? Kuten jo aiemmin mainitsin, Soini on todennut, ettei paikkaa ja maisemaa pystytä

---

¹¹⁷ Tani 1997, 214 - 215.

¹¹⁸ Granö 2005, 6 - 7.

¹¹⁹ Ingold 2000, 190 - 191, 193.

¹²⁰ Wylie 2007, 91, 193.

¹²¹ Paasi 1986, 29.

¹²² Massey 2008, 143 - 144.

erottamaan toisistaan. Keräämäni aineiston ja sen analysoinnin perusteella pystyn kumoamaan tämän väitteen, koska tässä tapauksessa paikalla ja maisemalla on selkeä ero. Maisema muotoutuu enemmän maantieteelliseksi alueeksi, jossa ei määritellä ihmisen toimintaa, kun taas paikka muotoutuu ihmislähtöiseksi alueeksi. Kaaviosta 2 näkee paikan ja maiseman eron, joka tulee esiin tässä tutkimuksessa: paikan muistoon tai kokemiseen tarvitaan yksilöllinen tai kollektiivinen tekijä, jotta maisemasta saadaan erotettua paikan luonteiden osa-alueet eli paikka tarvitsee toimijan, maisema ei.

Maisema koostuu näkymästä, esimerkiksi pelloista tai metsistä. Maisema on ympärillämme ja ilman sitä ei ole paikkoja. Maisemaa ei voida asuttaa kuten paikkaa ja siitä syystä maisemasta ei voida löytää muistoihin ja kokemuksiin liittyviä luonnealueita ja -tyyppejä, koska muistot ja kokemukset liittyvät toimintaan, mikä tapahtuu jossakin paikassa.

3 Tutkimuksen viitekehys

3.1 Tapaus- ja muistitietotutkimus

Tutkimus perustui kvalitatiiviseen eli laadulliseen tapaus- ja muistitietotutkimukseen. Tavoitteena oli löytää Kusnin kylästä paikan luonnealueita ja -tyyppejä, joita ei ole ennen tutkittu näistä lähtökohdista kuin tässä tutkimuksessa tehtiin. Käytin tulkinnessa mielipaikka- ja ikävä paikka -käsite-erottelua, jota Perelman on tutkinut. Käsitepari on esillä tutkimuksessa, koska ilman tätä erottelua tarinoiden ja haastattelujen analysointi olisi jäänyt merkityksettömäksi, kuten Perelman toteaa.¹²³ Kusnin mielipaikat liittyivät esimerkiksi runsaisiin marja- ja sienipaikkoihin ja Hautvuoreen, jossa käydään silloin tällöin retkeilemässä ja syömässä eväitä. Ikävät paikat toivat mieliin esimerkiksi kylällä tuhopoltetun talon ja metsien avohakkuut.

Tapaustutkimusta ei voida määritellä metodiksi vaan tutkimustavaksi, jonka sisällä käytetään erilaisia aineistoja ja menetelmiä ja näiden kautta saadaan kerättyä kokonaisuus eli tapaus.¹²⁴ Tapaustutkimus on monipuolinen ja joustava tapa tutkia tiettyä kohdetta.¹²⁵ Laadullinen tapaustutkimus on tapauksen kuvailua, ymmärtämistä ja selittämistä. Tapaustutkimuksessa tavoitteena on ymmärtää juuri tutkittavaa tapausta, eikä siinä olla kiinnostuneita muista tapauksista. Tarkoituksena oli keskittyä löytämään paikallisia ilmiöitä ja selittää niitä. Löydettyjä tuloksia ei suoranaisesti yleistetä tai yritetä heijastaa muihin samantyyppisiin alueisiin, vaan tapaustutkimuksessa tuotetaan laaja-alaista, aika- ja paikkasidonnaista tutkimusta.¹²⁶

Tapaustutkimus voidaan määritellä myös empiiriseksi tutkimukseksi, mikä keskittyy tutkimaan todellisia elämäntilanteita todellisessa ympäristössä.¹²⁷ Tutkimus on aineistolähtöinen, koska sisällölliset ja metodiset käsitteet ovat pääosassa.

---

¹²³ Perelman 1977, 152.

¹²⁴ Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181.

¹²⁵ Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 189.

¹²⁶ Malmsten 2007, 63.

¹²⁷ Malmsten 2007, 62.

Tapaustutkimus tuo esiin sen, että tutkija muodostaa itse tutkimuksessa käytettävän teorian, eikä vain sovelle valmista teoriaa.¹²⁸ Tutkimukseni tavoitteena oli löytää uusi tapa käyttää maiseman luonnealueanalyysia. Halusin määrittellä luonnealueet muisteluista löytyvistä paikoista, enkä maiseman rakenteesta, jota on tähän asti käytetty luonnealueiden määrittelyssä.

Muistitieto pohjautuu kertojan muistiin, eikä tietoa ole löydettävissä kirjallisista lähteistä. Omakohtaisista kokemuksista kerrottaessa muistitietoa voidaan pitää luotettavana tiedon lähteenä. Peltonen kyseenalaistaa väitteen, että tutkittavasta aiheesta olisi löydyttävä useita yhtäpitäviä muistitietoja, jotta sitä voitaisiin pitää luotettavana. Jos yksilön muistitietoa ei kerrota edelleen eli sillä ei ole jatkuvuutta, tietoa ei voida pitää perinteenä.¹²⁹ Kuten Peltonen toteaa, muistitieto on historiallista faktaa ja kertojan muistot tapahtuneista asioista ovat arvokasta tietoa, vaikka jokainen ei niitä muistaisi samalla tavalla.¹³⁰ Tutkimuksessani oli nähtävissä, että koulusta muisteltiin samoja asioita, mutta eri lähtökohdista ja siksi muistot olivat säilyttämisen arvoisia, koska ne täydensivät kylän historiaa.

Muistitietotutkimuksen tarkoituksena on esimerkiksi kysyä *miksi informantti muistaa siten kuin muistaa ja kertoo siten kuin kertoo*. Tämä on oleellista tiedostaa, kun muistitietotutkimukseen liittyvää aineistoa käyttää lähteenä.¹³¹ Muistitiedon avulla pystytään selvittämään myös sellaisia tapahtumia, joita ei ole tallennettu ja dokumentoitu aiemmin.¹³² Muistitieto on käyttökelpoinen tapa kerätä aineistoa tutkimukseen, kun halutaan tallentaa ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä tutkittavasta kohteesta.¹³³ Tutkimuksesta riippuen muistitieto tuo oman vivahteensa oikean tiedon vierelle ja kuten Korkiakangas toteaa, muistitietoa pystyy vertaamaan tutkimuksen muihin aineistoihin.¹³⁴

---

¹²⁸ Häikiö & Niemenmaa 2007, 51.

¹²⁹ Peltonen 1996, 40.

¹³⁰ Peltonen 1996, 41.

¹³¹ Kalela 2006, 75.

¹³² Salmi-Nikander 2006, 199.

¹³³ Kalela 2006, 83.

¹³⁴ Korkiakangas 2006, 124.

Kävelyhaastatteluun osallistuneet kyläläiset olivat aluksi hyvin epäileväisiä, mitä he osaisivat kertoa minulle. Korkiakangas toteaa, että tutkittavien arkipäiväisyys tai tavallisuus on tutkijalle erikoista ja nykyhetkestä poikkeavaa. Muisteltu menneisyys muuttuu erityiseksi siitä hetkestä alkaen, kun sitä muistellaan. Muistelun aikana haastateltava ja tutkija pääsivät osallistumaan sekä menneeseen että nykyiseen paikkaan.¹³⁵ Muistitiedon avulla tutkimukseen osallistuneet asukkaat tekivät ja muistelivat itse omaa historiaa.¹³⁶ Tutkimuskohteena oli pieni kylä ja se saattoi aiheuttaa sen, etteivät haastateltavat tienneet mihin minua veisivät, koska paikat olivat muodostuneet heille arkipäiväisiksi paikoiksi, eivätkä he kokeneet niissä mitään erikoista.

Tutkimuksessa toteutui menetelmätriangulaatio, koska keräsin aineistoja tätä tutkimusta varten kolmella eri menetelmällä eli kävelyhaastatteluilla, eläytymismenetelmätarinoilla sekä havainnoimalla tutkimusaluetta. Eri menetelmillä kerätyt aineistot täydensivät toisiaan.¹³⁷

Tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön ehdoilla. Olen pitänyt kävelyhaastateltavat ja eläytymismenetelmätarinoiden kirjoittajat anonyymeina, mutta Seppo Rinteen muistot esitin nimellä, koska hän halusi sitä. Tuon tutkimuksen onnistumiset ja epäonnistumiset esille luvussa 5 ja olen siinä yhteydessä kertonut rehellisesti tutkimuksesta ja sen etenemisestä.¹³⁸

3.2 Maiseman luonnealueanalyysi (LCA)

Tutkimukseni keskeiseksi tavoitteeksi muodostui se, voiko Kusnin kylästä löytää maiseman luonnealueita ja -tyyppejä uudesta näkökulmasta eli muistelluista ja koetuista paikoista. Aineiston analyysissä paras vaihtoehto oli maiseman luonnealueanalyysi¹³⁹. Lopulta päätin soveltaa luonnealueanalyysia omaan tutkimukseeni sopivaksi ja tutkia luonteita ihmisten näkökulmasta, koska

---

¹³⁵ Korkiakangas 2006, 134.

¹³⁶ Peltonen 2006, 99.

¹³⁷ Eskola & Suoranta 2008, 69 - 70.

¹³⁸ Fingerroos & Jouhki 2014, 94 - 95, 98.

¹³⁹ Landscape Character Assessment (LCA) on menetelmä, jonka avulla pystytään luonnehtimaan maiseman eri alueita.

tutkimusaineisto liittyi paikan kokemuksiin ja muisteluihin. Tutkimuksessa syntyneet maiseman eli tässä tutkimuksessa paikan luonnealueet, määrittelin läpikäydessäni aineistoa ja luonnetyyppit jaoin sopiviin luonnealueisiin, joita tulkitsin aineistosta.

Maiseman luonnealueanalyysi on tapa luonnehtia maisemaa. LCA-menetelmä auttaa ymmärtämään, minkälainen maisema on tänä päivänä, miten se on tullut sellaiseksi kuin se on ja miten se muuttuu tulevaisuudessa. Maiseman luonnealueanalyysi otettiin käyttöön ensimmäisen kerran Englannissa 1980-luvun puolivälissä, kun maisemaa alettiin luokitella ja kuvailla arvioidessa sen luonnetta. LCA on kehitetty aikoinaan nimenomaan selventämään eroa maiseman arvioinnin ja luonnehdinnan välille.¹⁴⁰ LCA:n avulla maiseman luonnetta pystytään kuvaamaan monipuolisesti, keskittämään luonnehdinta historiallisiin ja kulttuurisiin tekijöihin ja osallistamaan sidosryhmä luonnehdintaan mukaan. Maiseman luonnealueanalyysi on prosessi, jossa on sisältö, samastuminen, kartoitus, lajittelu sekä kuvailu. Näiden perusteella pystytään arvioimaan maiseman arvoalueet.¹⁴¹

Pääasia maiseman luonnehdinnassa on se, kuinka maisema on määritelty suhteessa tilaan, aikaan, historiaan, paikkaan ja luontoon sekä tulevaisuuden maisemaan. Se, miten käsitämme ajan, liittyy maiseman määrittelyyn. Maiseman esittäminen kartan ja mielikuvan kautta, pysäyttävät sen hetkisen ajan, jota on vaikea yleistää käsiteltäessä ajallisia muutoksia pysähtyneestä maisemasta. Maiseman luonnehdinnassa ei etsitä ”maiseman ulkopuolelta” ennalta määritettyjä luonteita menneestä ja nykyisestä. Maiseman luonnehdintaa voi olla vaikeaa tallentaa sekä muuttuvasta että vaihtelevasta luonnosta, vuorovaikutuksessa ihmisten tekemän kulttuurin kanssa. Paikkaa aistitaan arkipäiväisten tapahtumien sekä yhteisöllisen ajan ja historian kautta.¹⁴²

LCA:n avulla saadaan perinteisesti selville maiseman luonnealueet tutkimalla maanpinnanmuotoja ja maaperää, kulttuurisia merkityksiä, kuten rakennuksia tai viljelytapoja. Maiseman ominaispiirteet ja esteettiset ominaisuudet saadaan esiin

---

¹⁴⁰ Warnock & Griffiths 2015, 264.

¹⁴¹ Swanwick 2002, 1 - 3.

¹⁴² Olwig, DalGLISH, Fairclough & Herring 2016, 171 - 174.

kenttätyöskentelyn tuloksena. Kun LCA:ssa tutkittuja elementtejä (maankäyttö, rakennukset, maanpinnan muodot ja -rakenteet) on analysoitu, saadaan tulokseksi karttapohjainen ilmakehäkokonaisuudesta, jossa on nähtävissä sekä luonnon että kulttuurin näkökulmat tutkittavasta alueesta. Maiseman luonnetyyppit ovat työkaluja, kun maisemaa ja alueen maankäyttöä aletaan suunnitella.¹⁴³

LCA on keskittynyt enemmän kenttätutkimustuloksien visuaaliseen analysointiin. Maiseman luonnealueanalyysin avulla pystytään osoittamaan, miten tunnemme tai aistimme ympäristömme. Luonnealueanalyysissa on tärkeää erotella maiseman luonnealueet ja -tyypit toisistaan. Maiseman luonnealueet ovat ainutkertaisia, persoonallisia maantieteellisiä alueita, joissa luonnealueet tulevat esille kuten esimerkiksi metsät, pellot ja niityt. Maiseman luonnetyyppit ovat selvästi havaittavissa maisemasta kuten esimerkiksi savi, kallio, kivi ja niin edelleen.¹⁴⁴

Luonnealueanalyysin avulla pystytään tunnistamaan olennaiset maiseman muutokset niin maanviljelystä, metsätaloudesta kuin monesta muustakin rakenteesta. Tärkeintä on keskittyä tutkimaan geologiaa, maaperää, maankäyttöä, ilmastoa, kasvillisuutta ja eläimistöä, koska näissä tapahtuu eniten muutoksia. Analyysin rooli on varmistaa, etteivät muutokset ja kehitys heikennä ominaista tai arvostettua maisemaa tulevaisuudessa. LCA:n avulla pystytään myös tutkimaan alueen potentiaalista kehitystä ja löytämään paikat uudelle kehitykselle, erityisesti kaupungin laitamilla ja maaseuduilla.¹⁴⁵ LCA on menetelmä, jonka avulla luonteita pystytään yleistämään niin alueellisella kuin kansallisella tai jopa Euroopan tasolla.¹⁴⁶

Kartat ovat tuotteita, joiden avulla ihmiset ovat kertoneet toisilleen, miltä paikka näyttää tai mitä tunnemme siinä. Kartta on luultavasti asia, joka tulee monille ihmisille ensimmäiseksi mieleen maantieteestä. Tämä ei ole sattumaa, koska kartta on yksi käytetyin tuote, jonka avulla on voitu esittää maisemaa. Kartta kertoo, missä esimerkiksi vuoret ovat, mutta omat jalat säilyttävät fyysisen muiston siitä, miltä tuntuu kiivetä vuoren päälle. Kartta kertoo, missä rakennukset ovat, mutta ihminen

---

¹⁴³ Warnock & Griffiths 2015, 268, 270.

¹⁴⁴ Swanwick 2002, 3; Tudor 2014, 45.

¹⁴⁵ Swanwick 2002, 3.

¹⁴⁶ Warnock & Griffiths 2015, 276.

muistaa sen, miltä ne näyttivät sisältä ja ulkoa. Valokuvaa katsoessa voi palata mielikuvien kautta siihen, miltä rakennukset ovat näyttäneet eri aikoina.¹⁴⁷

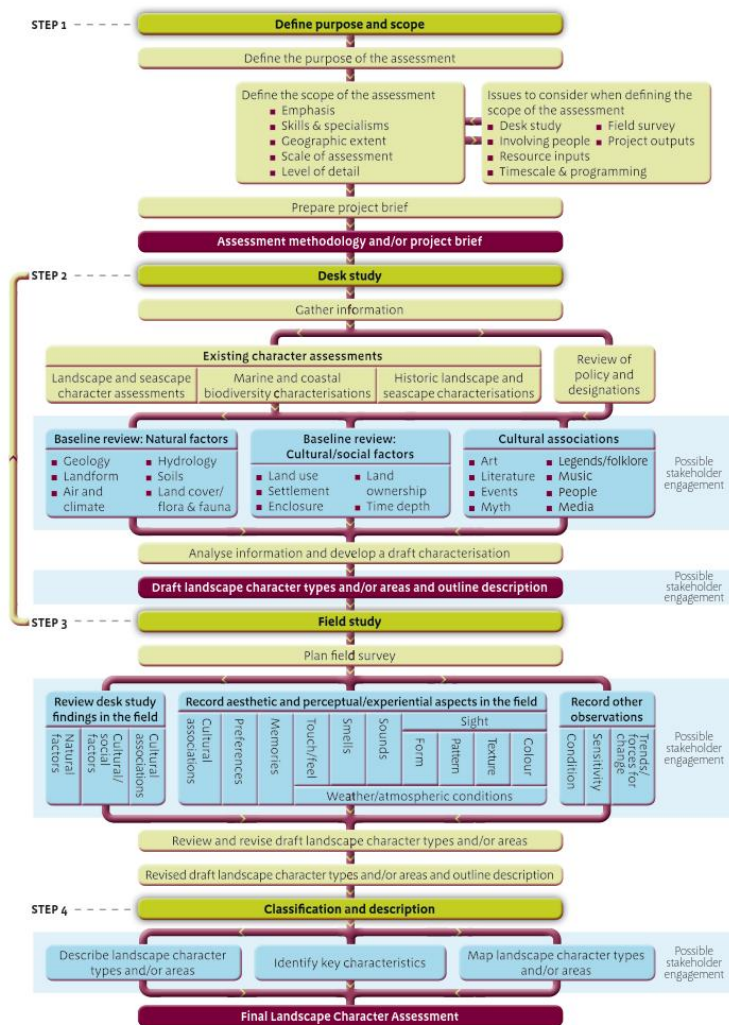
Miellekartat ovat käytetty tapa selitettäessä tilaa koskevaa tietoa. Miellekartta on mielen ulkoistamista paperille, johon ajatukset koostetaan ja siirretään näkyvään muotoon. Miellekarttaa käytetään, kun halutaan esimerkiksi kuvailla paikkoja tai korostaa ja täydentää suullista tietoa tilasta. Miellekartan tarkoituksena on tuoda esille esimerkiksi pitkäaikaisen havainnoinnin avulla saatua tietoa ympäristöstä. Miellekartan voi mieltää kuvaksi, jossa esitetään avoimesti aistinvaraisia kokemuksia.¹⁴⁸ Miellekartalla on monia merkityksiä, mutta tässä tutkimuksessa se voidaan ymmärtää kartaksi, josta ilmenee aineistonkeruumenetelmien avulla kartoitetut mielipaikat sekä ikäviä muistoja herättävät paikat luonnetyyppineen.

Karttojen avulla analysoin ja tuon suullisen sekä kirjoitetun tiedon visuaaliseksi näkymäksi. Karttojen avulla pystyn osoittamaan Kusnin paikan luonnealueet ja -tyypit, joita tutkimukseen osallistuneet toivat esiin kävelyhaastatteluissa sekä tarinoita kirjoittaessa. Tällä tavalla saan esille tulokset, mitä paikkoja kyläläiset muistelivat ja millaisina he niitä luonnehtivat. Tulevaisuudessa paikat pystytään paikantamaan maastossa, kun ne ovat merkittyinä kartalle.

---

¹⁴⁷ Ryden 1993, 19 - 20.

¹⁴⁸ Soini 2007, tekstinäyte I, 228 - 229.

Kaavio 1. Maiseman luonnealueanalyysin prosessikaavio.¹⁴⁹

Katsoessa kaaviota 1, luonnealueanalyysin aloitusvaiheessa (Step 1) määritellään aihe ja sen laajuus. Tässä kohdassa pohditaan myös kysymyksiä siitä, millä menetelmillä aineistoa hankitaan tutkimukseen. Tutkimuksessani määrittelin ensin tutkimuskysymyksen, jonka kautta sain rajattua aiheen. Sen jälkeen pohdin, millä menetelmillä saan kerättyä aineistoa Kusnin luonnealueista ja päädyin käyttämään erilaisia kenttätyömenetelmiä. Toisessa vaiheessa (Step 2) analysoidaan olemassa olevia luonnealueita. Tutkimuksessani en käyttänyt tätä vaihetta lainkaan, koska yritin löytää uuden tavan käyttää LCA-menetelmää. Kolmannessa vaiheessa aloitetaan kenttätyöt. Tutkimuksessani sovelsin tätä vaihetta keräämällä aineistoa kävelyhaastattelujen, eläytymismenetelmätarinoiden ja havainnointien avulla. Viimeisessä vaiheessa (Step 4) aloitetaan aineistojen luokittelu ja kuvailu.

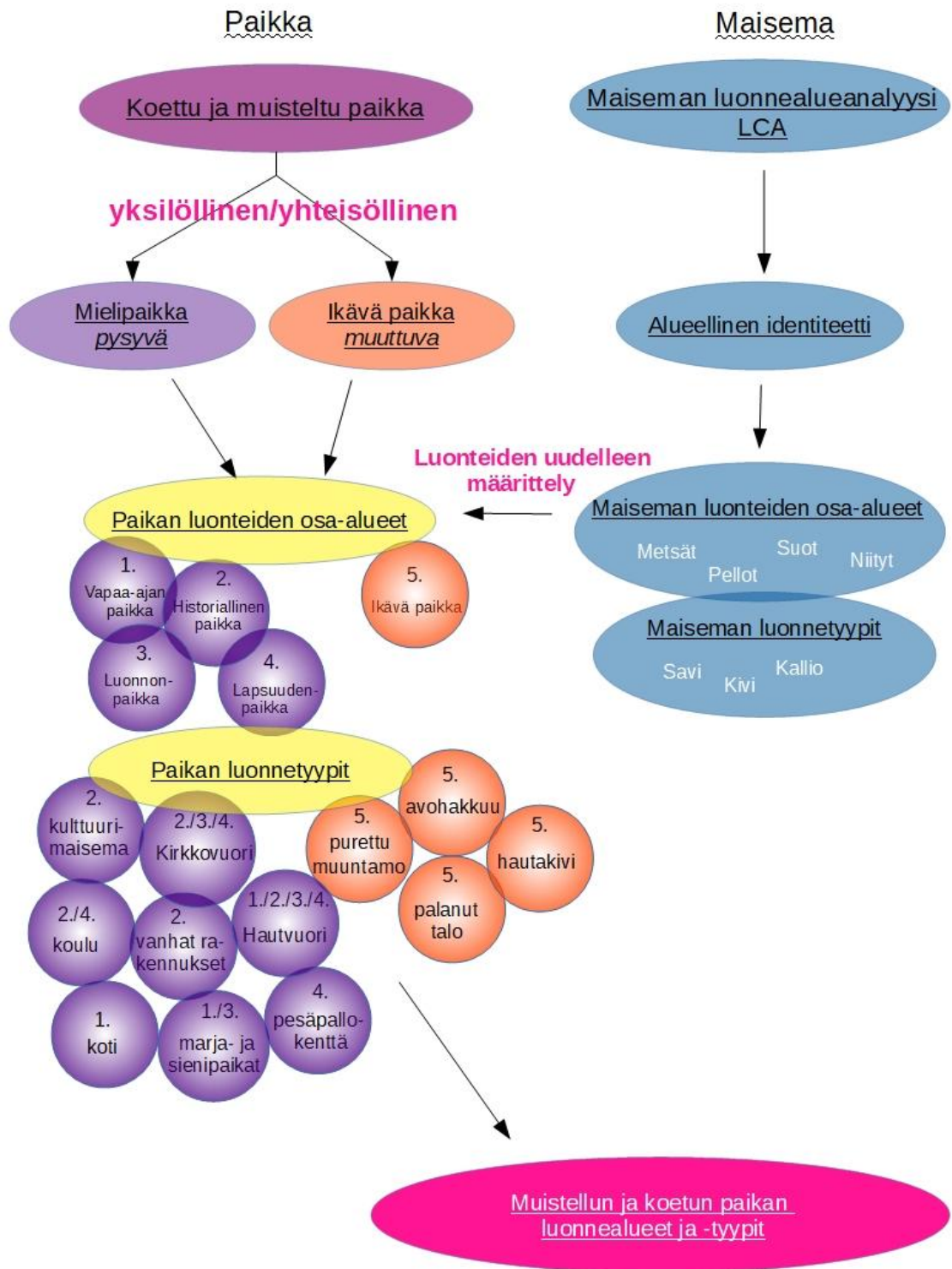
¹⁴⁹ Tudor 2014, 15.

Edellä olen kertonut, miten luonnealueanalyysi toimii ja miten sitä tulisi käyttää. Päädyin soveltamaan luonnealueanalyysia normaaliin käyttötapaan nähden, koska en halunnut tutkia konkreettista maisemarakennetta luonnealueena kuten LCA:ssa yleensä tehdään. Halusin tutkimuksessani kokeilla, miten muistojen ja kokemusten kautta saa tuotua paikan luonnealueita esiin jaottelemalla aineistosta löytyneitä paikkoja niissä esiintyvien toimintojen kautta. Tarkoitukseni oli kehittää menetelmää yksilölliseen ja kollektiiviseen suuntaan ja tutkia, miten kokemuksellisesta ja muistoihin liittyvästä aineistosta voi löytää paikan luonteita. Mielestäni paikan luonnekuvaukseen sopivat ihmisten kokemukset ja muistot, koska niistä pystyy erottamaan monia erilaisia luonteita.

Olen käyttänyt luonnealueanalyysin apuna Paasin tutkimusta, jossa tarkoituksena oli analysoida paikka- ja aluekäsitteitä uudesta näkökulmasta ja hahmottaa niiden kautta alueen identiteettiä ja alueellista tietoisuutta. Hän on selittänyt, miten paikka ja alue käsitetään, miten alueellinen identiteetti muodostuu ja millaisia merkityksiä yhteisö luo paikkaan ja alueeseen. Tämän lisäksi hän jatkoi käsitteiden määrittelyä kenttätöiden yhteydessä, jossa kerättiin aineistoa ja testattiin, miten käsitteet toimivat oikeassa ympäristössä.¹⁵⁰ Tutkimuksessani käsittelen paikkaa ja maisemaa eri näkökulmista ja määrittelen käsitteiden toimivuuden kävelyhaastatteluiden ja eläytymismenetelmätarinoiden kautta, jotta saan määriteltyä uudet paikan luonnealueet ja -tyypit.

---

¹⁵⁰ Paasi 1986, 26 - 28.

Kaavio 2. Käsittekartan avulla on havainnollistettu se, miten maiseman luonnealueita ja -tyyppiä on lähdetty määrittelemään uudelleen paikan kautta. Tekijä Satu Sarkoranta.

Kaaviosta 2 näkee havainnollistettuna prosessin, jonka mukaisesti olen lähtenyt määrittelemään uudesta näkökulmasta paikan luonteita ja tyyppisiä muistelun ja kokemuksen kautta. Ensiksi analysoin keräämäni aineistoa siten, että löysin Kusnin maiseman luonteiden osa-alueet eli uudelleen määriteltynä paikan luonteiden osa-alueet. Sen jälkeen pystyin määrittelemään kullekin osa-alueelle sopivan luonnetyyppin. Paasi on tutkimuksessaan lähtenyt erottamaan omasta aineistostaan luonnonolot, maisema-alueet, luonto- ja ihmistoiminnot sekä kulttuurin ¹⁵¹. Tutkimukseni luonnealueet perustuvat kulttuurialueiden jaotteluun, koska luomme toiminnallamme koko ajan uusia kulttuurisia merkityksiä paikkaan ja tutkiessani ihmisten muistoja ja kokemuksia paikasta, luonnealueita ja -tyyppejä ei voida lähtökohtaisesti luonnehtia luonnon tai maisemarakenteen kautta.¹⁵²

Kaaviosta 2 näkee myös eron paikan ja maiseman välillä, mikä tuli esiin jo käsitellessäni alaluvussa 2.3 paikan ja maiseman suhdetta tässä tutkimuksessa. Paikasta pystyy erottamaan sekä muisteltuja että koettuja paikkoja ja maisemia, mutta maisemasta itsestään ei tämän tutkimuksen perusteella tullut esiin sellaisia elementtejä, jotka olisi voinut määritellä luonnealueiksi tai -tyypeiksi muistojen tai kokemusten kautta.

Sain tutkimukseni tuloksista laadittua karttoja maiseman luonnealueista ja -tyypeistä. Luonnealueanalyysiprosessin loppuvaiheessa on tärkeää nimetä maiseman luonnealueet mahdollisimman kuvaileviksi eli sisältöä vastaaviksi.¹⁵³ Tutkimuksessani määrittelen luonnealueiden miellyttävät paikat vapaa-ajan, historiallisen, luonnon ja lapsuuden paikoiksi. Ikäviä paikkoja en ole katsonut tarpeelliseksi jakaa eri luonnealueisiin, koska negatiivinen merkitys ei muutu samalla tavalla kuin positiivinen merkitys. Aineistosta on erotettavissa suhteellisen vähän ikäviä paikkoja, joten niiden erilaisuus ei olisi senkään vuoksi tullut yhtä selkeästi esiin mielipaikkoihin verrattuina. Osa-alueiden numerointi selventää sitä, millaisia luonnetyyppisiä alueille muodostui.

---

¹⁵¹ Paasi 1986, 105 - 106.

¹⁵² Paasi 1986, 110.

¹⁵³ Tudor 2014, 15, 49.

Alkuperäisessä luonnealueanalyysissä tutkimusalueella asuvia ihmisiä on pyydetty osallistumaan tutkimukseen, mutta heitä ei ole osallistettu tällä tavalla, miten tässä tutkimuksessa on tehty. LCA:ssa osallisilta on pyydetty apua loppuvaiheeseen, jossa tunnistetaan, kartoitetaan ja nimetään maiseman luonnealueita ja -tyyppejä. Paikallisia ihmisiä pyydetään kuvailemaan tutkittavan kohteen maisemaa omasta näkökulmasta ja se kuvastaa jokaisen tietämystä, kokemusta ja näkemystä maisemasta.¹⁵⁴

Luonnealueanalyysin tarkoituksena on tuottaa yleistäviä tuloksia luonteista ja verrata niitä muihin alueisiin. Daghlish & Leslie ennustavat, että maiseman luonnealueanalyysin prosessi muuttuu enemmän osallistavaksi, koska sitä halutaan kehittää tapauskohtaisemmaksi lähestymistavaksi.¹⁵⁵ Halusin kyseenalaistaa yleistyksen ja todistaa, että kehittämäni analyysimenetelmää voi soveltaa myös ilman yleistystä. Kyseiset luonnealueet ja -tyypit, jotka olen aineistosta määritellyt, koskevat nimenomaan Kusnia, mutta samoja luonnealueita saattaa löytyä myös muualta, mutta samanlaisia luonnetyyppieä ei välttämättä löydy edes naapurikylästä. Uusi tapa luonnehtia paikkoja on juurikin tapaustutkimukseen soveltuva menetelmä, koska alueita ja tyyppieä ei voida yleistää toisesta paikasta löytyviin luonteisiin. Muistot ja kokemukset sekä tutkimuskohteet ovat erilaisia, joten luonteet määrittyvät tapauskohtaisesti ja täysin identtisiä paikkoja ei välttämättä löydy.

Kusnin alueelta löytyi monia luonnetyyppieä yhdestä luonnealueesta (kts. kaavio 2 ja numeroidut paikan luonteiden osa-alueet ja luonnetyyppit). Tätä pitäisi tutkia lisää, jotta saataisiin selville, pitääkö luonnealueesta löytyä vain yksi luonnetyyppi, jota muistellaan vai voiko luonnealueella olla monta eri luonnetyyppiä. Muistoja saa luonnealueella olla monia ja se on suotavaakin, jotta alueen vaihtelut tulevat esille. Tutkimuksessa esimerkiksi luonnonpaikasta löytyi monia marjastuspaikkoja, hiidenkirnu, Kirkkovouri, eikä siis vain yhtä luonnetyyppiä, jota jokainen olisi muistellut omien kokemusten kautta.

---

¹⁵⁴ Tudor 2014, 22 - 23.

¹⁵⁵ Daghlish & Leslie 2016, 224.

Asiantuntijoiden tulee tunnistaa luonteenpiirteistä esimerkiksi esteettisyys, historiallinen luonne ja ympäristön ominaisuudet sekä käyttää apuna erilaisia karttoja osoitettaessa, missä nämä ominaisuudet maantieteellisesti sijaitsevat. Sen jälkeen luonteenpiirteitä käytetään apuna päätöksenteossa, jossa kehitetään tulevaisuuden maisemaa. Tunnistamalla maiseman luonteenpiirteitä, pystytään minimoimaan se, etteivät luonteet häviä maisemasta, kun niitä voidaan suojella tai ainakin kohentaa ja hoitaa hyvissä ajoin.¹⁵⁶

3.3 Narratiivinen analyysi

Olen käynyt läpi monia analyysimenetelmiä, mutta lopulta päädyin valitsemaan eläytymismenetelmätarinoiden analysointiin narratiivisen analyysin ja nimenomaan kertomuksen rakenteen analyysin. Narratiivitutkijan tulee lähestyä tutkimuskohdetta tarinoiden kautta. Aluksi tarinoita ei saa lukea tutkimuskysymykset mielessä, vaan niille täytyy antaa lupa viedä mukanaan. Seuraavien lukukertojen aikana alkaa jo tieteellisempi puoli hahmottua ja tarinoista yritetään etsiä erilaisia vivahteita ja juonia.¹⁵⁷

Narratiivisen analyysin eli kertomusten analysoinnin tarkoituksena on tuottaa uutta kertomusta, jonka avulla pyritään nostamaan esiin kirjoitusten keskeiset teemat.¹⁵⁸ Sitä helpompaa aineiston analyysi on, jos tarinat ovat selvärajaisia ja ajallisesti eteneviä, esimerkiksi omaelämäkerrallinen kirjoitus lapsuudesta aikuisuuteen. Kuten Hänninen toteaa, narratiivista aineistoa syntyy silloin kun kertojalle annetaan mahdollisuuksia kertoa tarinaa omin sanoin ja omien kokemusten kautta.¹⁵⁹

Kertomuksen rakenteen analyysi koostuu abstraktista, jossa tuodaan esiin tarinan pääsisältö, orientaatiosta, jossa johdatetaan tilanteen alkuun. Mutkistavat toiminnot pitävät tarinan liikkeellä ja vie sitä eteenpäin, minkä jälkeen tulee lopputulos eli juonen päätös. Päätäntä palauttaa kertojan kerrontahetkeen ja lopuksi tehtävät

---

¹⁵⁶ Stephenson 2010, 299 - 300.

¹⁵⁷ Hänninen 2015, 174, 179.

¹⁵⁸ Heikkinen 2015, 160.

¹⁵⁹ Hänninen 2015, 171, 173.

arvioinnit eli evaluaatiot rakentavat kertomuksen henkeä selvästi ilmaistuina tai tarinaan upotettuina. Arvioinnit tuovat tarinaan dramatiikkaa.¹⁶⁰

Kertomuksen rakenteen analyysin avulla yritin löytää keräämästäni aineistosta sen, esiintyikö tarinoissa samanlaisia muisteluja, mihin sävyyn muutoksista oli kirjoitettu ja oliko tarinoissa ehkä tuotu esiin se, miten muutokset ovat vaikuttaneet muistelijoihin. Tämän jälkeen pystyin tekemään luonnekarttoja myös eläytymismenetelmätarinoista, koska pystyin luokittelemaan aineiston mielipaikoiksi ja ikäviksi paikoiksi. Vertailu kävelyhaastatteluissa ilmi tullessiin paikkoihin mahdollistui, kun molemmista aineistoista oli käytössä vertailukelpoiset analyysikartat.

Koin etukäteen eläytymismenetelmätarinoiden analysoimisen vaikeampana kuin kävelyhaastattelujen, koska en osallistunut kirjoitusprosessiin. Kävelyhaastattelujen aikana pystyin havainnoimaan haastateltavia eleineen ja sen vuoksi aineiston analysointi tuntui helpommalta. Eläytymismenetelmätarinoiden keräämisen jälkeen hankaluutta aiheutti se, ettei aineistosta löytynytäkään tavallista alku-keskikohta-loppu -tarinaa, mikä olisi ollut tyypillistä narratiivisen tutkimuksen aineistolle ja mihin olisi löytynyt helposti apua tutkimuskirjallisuudesta. Tutkimukseni aineisto koostui kuitenkin tiettyyn paikkaan ja aikaan liittyvään muisteluun ja lopulta Hännisen artikkelin luettuani huomasin, että tästäkin aineistosta löytyy narratiivisen analyysiin kuuluva ydin: muistelijan kerrontahetkellä muisteltu menneisyys. Jos taas tämän tutkimuksen aineistosta halutaan selvittää alku, keskikohta ja loppu, pitäisi samoja henkilöitä käydä aika-ajoin haastattelemassa uudelleen, jolloin alkaisi kertyä ajallinen syvyys tutkimuskohteeseen.¹⁶¹

Kuten Perelman on todennut, aineiston analysointia ei pitäisi tulkita pelkkänä valintana, koska tulkinnan avulla luodaan tutkimuskohteelle uusia merkityksiä tai uutta tietoa teoriaan pohjautuen. Tämä sama tulkinta pätee myös tekstin analysoinnin kohdalla. Jos teksti tuntuu liian selkeältä ja siitä löytää helposti jonkin

---

¹⁶⁰ Hänninen 2015, 175.

¹⁶¹ Hänninen 2015, 173

tietyn merkityksen, voidaan olettaa, ettei tutkijalla ole tarpeeksi tietoa tutkittavasta kohteesta.¹⁶²

Tutkimuksessani kävi näin, kun aloin tutustua eläytymismenetelmätarinoihin, jotka toteutin ennen kävelyhaastatteluja. Kävelyhaastattelujen aikana selvisi, ettei minulla ollut siihen mennessä kertynyt vielä tarpeeksi tietoa Kusnista. Olin esimerkiksi paikantanut monia taloja väärin, koska en ollut vielä perehtynyt kartta-aineistoon, josta olisin nähnyt tilojen nimiä. Tämä todisti kahden erilaisen aineistonkeruumenetelmän tarpeellisuuden, koska aineistot tukivat toisiaan ja vahvistivat tietoani kylästä.

Merkitysten vähäinen tulkinta voi aiheuttaa myös virheellisiä tulkintoja, jolloin tulokset saatetaan käsittää väärin. Tutkijalle pitää antaa myös vara tulkita käyttämäänsä aineistoa. Kuten Perelman toteaa, ajatuksen erilaiset ilmaisutavat värittävät aineistoa, joista puolestaan voi löytyä näkymätöntä informaatiota tutkittavasta kohteesta.¹⁶³

---

¹⁶² Perelman 1996, 51.

¹⁶³ Perelman 1996, 52, 54 - 55.

4 Tutkimuksen aineisto

4.1 Kävelyhaastattelu

Kävelyhaastattelusta on tullut käytetty metodi tutkittaessa ihmisten kohtaamista maiseman kanssa. Kävelyhaastattelu on ansiokas tapa avata uusien tilojen salaisuuksia, rakennuksia ja kehittää muutenkin uutta tietoa maisemasta.¹⁶⁴

Kävelyhaastattelu on tutkimusmenetelmä, jossa tutkija on taka-alalla eli havainnoiva osallistuja ja haastateltava vie tilannetta eteenpäin. Kävely, haastattelu ja havainnointi ovat pääasiassa ja haastattelu on keskustelevampaa verrattuna esimerkiksi perinteiseen istumahaastatteluun. Kävelyhaastattelu sopii erinomaisesti paikkatutkimukseen, koska menetelmä joustaa ja muuntuu eri tutkimuksiin.¹⁶⁵

Yksi yleisimmin käytetyistä lähestymistavoista maiseman suunnittelussa ja havainnoimisessa on kävelyhaastattelu, täydennettynä keskustelulla. Havainnoimalla ihmisten tuntemuksia saadaan vastauksia erilaisista koetuista maisemista, tiloista ja paikoista.¹⁶⁶ Merkityksellistä on se, mitä uutta tietoa paikoista kävelyhaastattelut antavat tutkijoille verrattuna perinteiseen istumahaastatteluun. Hannah Macphersonin mukaan kävelyhaastattelut ovat käytännöllisiä, koska ympäristöä hyödyntämällä haastateltavat saadaan avautumaan paremmin kokemuksistaan maisemasta. Tutkijan ei tarvitse näyttää haastateltavalle valokuvia tai muuta materiaalia ylläpitäen keskustelua, jota tarvitaan sisätiloissa tutkijan ja tutkittavan välillä. Kävelyä tehdessä tulee pitää mielessä, että sama kävely voi merkitä hyvin erilaisia asioita eri ihmisille. Pitää myös muistaa, että kukin matka on erilainen, koska ihmiset kulkevat eri tahtia ja siksi reittiä ei kannata suunnitella etukäteen.¹⁶⁷

Kävelyhaastattelut näyttävät paljastavan uusien paikkojen salaisuuksia, auttavan raportoinnissa ja lisäävän tietoisuutta maisemasta. Kävelyhaastattelua ei ole yksinkertaista käyttää osallistavan lähestymistavan kanssa, koska maisemasta

---

¹⁶⁴ Macpherson 2016, 425.

¹⁶⁵ Jokinen, Asikainen & Mäkinen: Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä. *Sosiologia* 4/2010, 256.

¹⁶⁶ Macpherson 2016, 426.

¹⁶⁷ Macpherson 2016, 426, 428.

saadut kokemukset ja havainnot yleensä tallennetaan digitaalisesti. Kävellessä täytyy ottaa kuvailuun mukaan esiin nousevat kävelijöiden poliittiset, kulttuuriset, historialliset, tavanomaiset ja eletyt kokemukset. Kuten Macpherson toteaa, käveleminen ei ole ainoa metodi hankkia maisemasta tietoa, mutta kävely vaikuttaa maisemaan ja siksi se on hyvä tapa tutkia maisemaa. Metodin tarkoituksena on tehdä miellyttävä kävely, jonka aikana syntyy positiivinen suhde tutkijaan, mikä on tärkeää tutkimuksen kannalta.¹⁶⁸

Tutkimuksessa kävelyhaastattelun tarkoituksena oli selvittää, mitkä maisemat ja paikat kyläläisille ovat miellyttäviä ja mihin paikkoihin puolestaan liittyy ikäviä muistoja. Muistitieto perustuu ihmisen kykyyn kertoa tarinoita elämästään, joissa hän itse esiintyy päähenkilönä. Ihminen siis kertomisellaan tuottaa merkityksiä ja tekee tapahtumia ymmärrettäviksi.¹⁶⁹ Muistitieto pohjautuu henkilön muistiin ja omakohtaisiin kokemuksiin. Kerrottua tietoa voidaan pitää juuri silloin luotettavana, kun henkilö kertoo asioista tai tapahtumista omien kokemustensa kautta.¹⁷⁰

Muistitiedon avulla lukijalle annetaan mahdollisuus täydentää mahdollisia aukkoja tai kiistää jotkin muistelot. Muistitutkimuksen tarkoitusta pystytään laajentamaan, koska samoista asioista voidaan kertoa monella eri tavalla ja näkemyksellä.¹⁷¹ Kävelyhaastatteluiden tavoitteena oli kerätä haastateltavien mielipiteitä tutkimukseen liittyen. Toivottavinta oli, että haastateltavat itse kertoisivat kylämaiseman muutoksista ja siitä, miten muutokset ovat vaikuttaneet heihin, jotta en joudu jokaisen keskustelun jälkeen avaamaan uutta keskustelun aihetta. Tämä onnistui, koska muistoja ja kokemuksia kertyi paljon jokaisesta käydystä paikasta.

Kävelyhaastatteluun osallistuvien määrä pidetään yleensä pienenä. Tunnin tai kahden tunnin mittaisen kävelyn tuloksena syntyy runsas aineisto, jota voi jo lähteä analysoimaan.¹⁷² Kävelyhaastatteluun valitut henkilöt valikoituivat kahdella eri

---

¹⁶⁸ Macpherson 2016, 426, 430.

¹⁶⁹ Ukkonen 2006, 190.

¹⁷⁰ Fingerroos & Peltonen 2006, 8.

¹⁷¹ Fingerroos & Haanpää 2006, 28.

¹⁷² Jokinen, Asikainen & Mäkinen: Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä. *Sosiologia* 4/2010, 259.

tavalla. Olen tutustunut muutamiin kyläläisiin ja sitä kautta sain houkuteltua heidät mukaan tutkimukseen ja lisäksi sain vihjeen henkilöstä, joka ei ole alkuperäinen kyläläinen ja häntä lähestyin sähköpostitse. Tämän lisäksi jaoin kylän kantatilojen postilaatikkoihin kirjeen, jossa kerroin tarvitsevani osallistujia kävelyhaastatteluihin (liite 1), mutta kukaan ei ilmoittanut halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Jaoin kirjeen vain kantatilojen asukkaille, koska oletin, että heidän kautta olisin saanut muistitietoa juuri menneestä maisemasta ja kylän tapahtumista. Lopulta sain haastatteluihin mukaan neljä henkilöä.

Kävelyhaastatteluja sovittaessa kerroin haastateltaville, mihin tarkoitukseen haastatteluja käytän ja mistä aiheesta haastattelut käydään, koska haastateltavien pitää tietää, mihin ryhtyvät.¹⁷³ Kukin kävelyhaastattelu oli keskustelunomaista, jossa haastateltavat saivat kertoa vapaasti mielipaikoistaan ja -maisemistaan, enkä juurikaan puuttunut keskusteluun. Välillä tietysti kyselin täsmentäviä kysymyksiä ja välillä keskustelu ajautui arkipäiväisiin asioihin, mutta en alkanut ohjaamaan keskustelua takaisin asiaan, koska koin, että sitä kautta haastattelutilanne pysyy rentona. Kävelyt kestivät pisimmillään melkein kolme tuntia ja lyhimmillään puolitoista tuntia. Haastattelun aikana valokuvasin paikat, joista haastateltavat mainitsivat ja missä kävimme tutustumassa. Tykästyin tähän aineistonkeruumenetelmään ja tulevaisuudessa, jos teen kokemukseen liittyvää tutkimusta, aion käyttää tätä menetelmää.

Haastattelu- ja kävelymateriaalia käyttäessäni en yksilöi tekstissä kenenkään kertomaa, jotta henkilöllisyys ei paljastu.¹⁷⁴ Kävelyhaastattelujen tallentaminen sanelimen avulla antaa mahdollisuuden tiedon myöhempään käyttämiseen ja litterointi on helpompaa, eikä asioita jää huomioimatta, mikä saattaisi tapahtua haastattelun vastauksia käsin kirjoittaessa.¹⁷⁵ Ennen haastatteluja tarkoituksena oli, että tallennan haastattelut sanelimeen. Sanelimen käyttö haastattelutilanteessa osoittautui kuitenkin hankalaksi, koska kahden ensimmäisen haastattelun alussa kävi ilmi, että paikat, joissa halutaan käydä, sijaitsevat eri puolilla kylää ja kävellen

---

¹⁷³ Tuomi & Sarajärvi 2013, 73.

¹⁷⁴ Eskola & Suoranta 2008, 57.

¹⁷⁵ Eskola & Suoranta 2008, 58.

menisi liikaa aikaa. Suurin osa haastatteluajasta kuljettiin siis pyöräillen. Haastatteluiden jälkeen merkitsin karttaan jokaisen haastateltavan kanssa kävellyn tai pyöräilyn reitin.

Kävelyhaastattelujen jälkeen kirjoitin ylös, mistä olimme keskustelleet. Samalla kirjasin ylös, millainen vuorovaikutus välillämme syntyi ja mitä vaikutelmia haastattelu loi. Tutkimukseni luonteesta johtuen, en kokenut ongelmana sanelimen jättämistä haastatteluista pois, koska en tarvinnut sanasta sanaan käytyä keskustelua. Kohteiden valokuvaaminen auttoi jälkeempään muistamaan, mitä kyseisessä paikassa käytiin läpi.¹⁷⁶ Tapahtumien kirjaaminen ylös heti haastattelun jälkeen oli kuitenkin tärkeää, koska muistiinpanojen läpikäyminen palautti muistiin kunkin haastattelutilanteen.

En suunnitellut kävelyhaastatteluissa kuljettavia reittejä etukäteen, koska reitit muovautuivat kävelyhaastatteluissa juuri haastateltavien kokemusten mukaan ja haastateltavat ohjasivat kävelyjä. Haastattelutilanteissa on tärkeää, että tutkija pitää kenttäpäiväkirjaa haastattelutilanteista eli aineiston keruusta, omista ajatuksista, jotka syntyvät haastattelutilanteissa, havainnoista ja alustavista tulkinnoista, koska nämä parantavat tutustumista haastatteluaineistoon.¹⁷⁷

Kävin kävelyhaastattelujen lisäksi haastattelemassa Seppo Rinnettä, joka on entinen Kusnin koululainen. Tutkimushaastattelu on luonteeltaan erilainen kuin kävelyhaastattelu ja antaa harvoin valmiita vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Haastattelun analyysi ja analyttiset kysymykset muovaavat aineiston lopulta käyttökelpoiseen muotoon. Tutkimushaastattelu ei ole pelkästään haastattelu, vaan koko prosessi alkaa aineistoon tutustumisella, järjestämisellä ja luokittelulla. Haastatteluaineistoa täytyy siis myös analysoida, tulkita ja sen kanssa täytyy käydä keskustelua, jotta sitä voi käyttää tutkimusaineistona. Haastatteluaineisto saattaa kertoa tutkijalle, mitä siltä pitää kysyä, jotta aineiston analyysi onnistuu. Aineisto ei sinänsä koskaan anna suoraa vastausta tutkijalle, vaan se vaatii aina

---

¹⁷⁶ Jokinen, Asikainen & Mäkinen: Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä. *Sociologia* 4/2010, 255 - 256.

¹⁷⁷ Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13.

analyysikysymyksiä. Analyysikysymykset pitää olla avoimia, miten ja mitä -kysymyksiä, koska niiden avulla tutkittavasta kohteesta löytyy todennäköisimmin uutta ja ennen havaitsematonta tietoa.¹⁷⁸

4.2 Eläytymismenetelmätarina

Kusnin entisten koululaisten tapaaminen oli Tulirannassa, Laitilassa, 20.8.2016. Sain kutsun soittamaan harmonikkaa tapaamistilaisuuteen ja pyysin luvan tehdä aineistonkeruuta tilaisuudessa. Keräsin heiltä eläytymismenetelmätarinoita, joissa pyysin muistelemaan kouluajoja ja Kusnin mennyttä maisemaa. tarinat sopivat kävelyhaastattelujen rinnalle, koska sain kerättyä monipuolista aineistoa kahdella eri menetelmällä. Tarinoiden avulla sain selville, millaisia muistoja entisillä koululaisilla on kylästä ja miten koulun lakkautus vaikutti heihin.

Eläytymismenetelmätarinat ovat tutkijan esittämien kehyskertomusten mukaan kirjoitettuja lyhyehköjä muistelutarinoita. Kehyskertomus herättää kirjoittajan muistin menneeseen aikaan ja saa kirjoittamaan tarinan joko tositapahtumasta tai mielikuvituksesta, mitä olisi voinut tapahtua.¹⁷⁹ Kehyskertomuksista tehdään yleensä eri vaihtoehtoja ja näin saadaan erilaisia tarinoita, koska vierekkäisillä kirjoittajilla on erilaiset kehyskertomukset. Kehyskertomuksia olisi hyvä testata etukäteen, jotta tietää, tuottavatko kysymykset tarkoituksenmukaisia tarinoita ja jos ne eivät tuota, kysymyksiä pystyy tarvittaessa vielä hiomaan.¹⁸⁰

Tein kaksi lyhyttä kysymystä (liite 2), joiden avulla toivoin osallistujien pääsevän

Kuva 4. Viitoitus Tulirantaan. Kuvaaja Satu Sarkoranta.

¹⁷⁸ Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13, 10, 15 - 16.

¹⁷⁹ Eskola & Wallin 2015, 56 - 57.

¹⁸⁰ Eskola & Wallin 2015, 59, 63; Eskola & Suoranta 2008, 112.

kirjoittamiseen ja muisteluun kiinni. Jaoin heille kysymykset vastauspapereineen, joissa kerroin, mihin aineistoa käytetään ja muisteluita käytetään nimettöminä. Halukkaat saivat kirjoittaa omia muistojaan kouluajoista ja sen aikaisesta kylästä, miten kukin sen muistaa. Menin tilaisuuteen hyvissä ajoin, koska oletin, että tarinan kirjoittaminen vaatii aikaa.

Eskola & Wallin toteavat, ettei eläytymismenetelmätarinoiden kehyskertomusten tekeminen ole helppoa.¹⁸¹ Tämän koin tutkimuksessani, koska aineiston keruun ajankohtana tutkimus oli vielä hyvin keskeneräinen ja tutkimusongelma ei ollut vielä sellainen, mihin se lopulta muotoutui. Tutkimuksessani kertomusten variaatio ei toteutunut, koska en tehnyt erilaisia kehyskertomuksia. Jaoin kaikille samat kysymykset, mutta ilokseni totesin, että jokaisessa palautetussa tarinassa oli mukana henkilökohtainen kokemus. Lisäksi kysymysten testaaminen ennakolta jäi tekemättä. Katselin jälkeinpäin kehyskertomuksia, enkä keksinyt, miten muuten olisin ne voinut muotoilla.

Eläytymismenetelmätarinoiden kirjoittaminen ja siitä syntyneet tarinat ovat ainutlaatuisia verrattuna esimerkiksi kävelyhaastatteluaineistoihin, koska eläytymismenetelmiä kirjoittivat ne henkilöt, jotka halusivat kertoa muistoistaan ja kokemuksistaan.¹⁸² Tarkoitukseni oli saada kirjoittajat palaamaan takaisin lapsuusajan maisemiin ja sitä kautta saada kokijoiden näkemyksiä menneestä maisemasta.¹⁸³ En siis valikoinut muistelijoina tutkimukseeni etukäteen, vaan he valikoituivat oman kiinnostuksensa perusteella ja tätä kautta eläytymismenetelmätarinat osoittautuivat hyvin rikkaaksi aineistoksi.¹⁸⁴

Tapaamistilaisuudessa oli noin 19 henkilöä, mutta sain vastauksia vain seitsemän kappaletta. Kirjoituksissa oli aistittavissa me-henkeä, joten kirjoituksiin on eläydytty ja päästy palaamaan menneeseen. Tämän myötä aineiston analysointi oli helppoa.¹⁸⁵ Tutkimuksen edetessä tarinoiden vähyys alkoi näkyä. Niitä olisi saanut olla

---

¹⁸¹ Eskola & Wallin 2015, 57.

¹⁸² Peltonen 1996, 286.

¹⁸³ Korhokangas 2006, 135.

¹⁸⁴ Ukkonen 2006, 177; Eskola & Wallin 2015, 56.

¹⁸⁵ Eskola & Suoranta 2008, 116 - 117.

enemmän, koska tarinoista ei tullut esiin monia paikkoja, joita puolestaan kävelyhaastatteluissa tuli esiin. Kysymysten luonteesta johtuen, tässä vastausmäärässä oli nähtävissä kylläntyminen eli saturaatio ja vastaukset alkoivat toistaa itseään. Aineisto oli kuitenkin käyttökelpoista muutamista edellä mainituista virheistä huolimatta, koska niiden avulla sain tallennettua koulumuistoja ja myös mennyttä koettua maisemaa.¹⁸⁶

Pidän tutkimukseeni osallistuneita muistelijoina tarinoineen luotettavina. Pitää kuitenkin huomata, että tarinat eivät ole tosiasioita menneisyydestä, vaan värittyneitä ja osittain ehkä syystä tai toisesta vääristyneitä muisteluja. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena oli kuitenkin löytää ne asiat tai muistot, jotka olivat jääneet henkilöiden mieliin ja olivat muistelemisen, kerronnan ja säilyttämisen arvoisia.¹⁸⁷ Lisäksi näistä muisteluista tuli hyvin esille se, miten muistelijat kokivat ja muistivat asioita tietyllä tavalla. Muistitietoaineistoni noudattelee realistista tutkimusta, jossa käsiteltävää kohdetta muistellaan menneisyydessä tapahtuneiden asioiden kautta.¹⁸⁸

Analysoin eläytymismenetelmätarinoita vertailemalla niitä keskenään ja etsimällä toistuvia tarinoita, mutta samalla myös analysoin niitä narratiivisen analyysin kautta, jotta sain selville, minkälainen juoni niistä löytyy ja millä sävyllä tarinoita on kirjoitettu. Lopuksi sijoitin tarinoissa esiintyneet luonnealueet ja -tyypit samoihin miellekarttoihin kuin kävelyhaastatteluista ja tutkijan havainnoinneista löytyneet alueet ja tyypit. Tuloksia on kartan muodossa helppo vertailla, kun aineistojen tulokset näkyvät samalla kartalla.

4.3 Osallistuva havainnointi

Kuten Kouri on tehnyt väitöskirjassaan, toteutin samaa pro gradussani. Pohdin alkuperäisten ja uusien kyläläisten suhdetta Kusniin ja samalla omaa kusnilaisuuttani osallistuvan havainnoinnin avulla.¹⁸⁹ Etnologia perustuu kenttätööhön ja etnologit

---

¹⁸⁶ Eskola & Wallin 2015, 60.

¹⁸⁷ Ukkonen 2006, 188.

¹⁸⁸ Ukkonen 2006, 189.

¹⁸⁹ Kouri 2017, 35.

tutkivat muun muassa muistia sekä ihmisten käsityksiä ja arvostuksia haastattelemalla, havainnoimalla ja valokuvaamalla.¹⁹⁰ Tutkija tallentaa ja kerää itse empiirisen eli kokemusperäisen aineiston ja tekee niistä omat tulkintansa. Jotta kenttätyö onnistuu, tutkija saattaa joutua yhdistelemään, täydentämään, kehittämään, soveltamaan ja joskus jopa luomaan tutkimusmenetelmiä omaan tutkimukseen sopiviksi.¹⁹¹

Kyse on autoetnografiasta, kun osallistuva havainnointi perustuu tutkijan osallistumiseen tutkittavaan kohteeseen ja silloin kun tutkija kuuluu itse myös oleellisesti tutkimukseen pyrkiessä sulautumaan tutkimuskohteeseen ja tulemaan osaksi tutkimuskohdetta. Fingerroos & Jouhki toteavat, että *etnologi on parhaimmillaan pelle peloton[.] Rohkeutta, tärkeää ja vakuuttavaa on tunnustaa myös oma erehtyväisyytensä.*¹⁹²

Kuvailin, analysoin ja tulkitsin Kusnin maiseman luonnealueita ja -tyyppejä sekä uusien kusnilaisten kokemuksia kylästä kävelyhaastatteluiden, eläytymismenetelmätarinoiden ja havainnointien avulla. Olen tuonut julki sen, millaisilla välineillä olen kenttätyötä tehnyt, millaisilla esioletuksilla kentälle lähdin ja millaisille lähtökohdille tutkimus perustui. Tämä on etnologista itsereflektointia, mitä tutkimuksessa pitää tehdä, jotta selviää tutkijan kulkema matka tutkimuksen aikana.¹⁹³

Tein osallistuvaa havainnointia kävelyhaastatteluiden yhteydessä, jonka aikana ja jälkeen vertasin haastateltavien kokemuksia ja omia havaintojeni tuloksia toisiinsa. Tulokseksi sain aineistoa siitä, miten tutkijan ja kyläläisten kokemukset eroavat toisistaan ja miten uudet ja alkuperäiset kyläläiset kokevat Kusnin. Havainnoinnista en maininnut haastateltaville, koska en kokenut, että haastateltavat olisivat tehneet tiedolla mitään. Tutkimukseni aihe ei viitannut siihen, että haastateltavia olisi pitänyt havainnoida salaa. Havainnointini liittyi kokemuksellisten erojen tutkimiseen, ei

---

¹⁹⁰ Fingerroos & Jouhki 2014, 79 - 80, 83.

¹⁹¹ Fingerroos & Jouhki 2014, 84; Eskola & Suoranta 2008, 106.

¹⁹² Fingerroos & Jouhki 2014, 85, 90, 104.

¹⁹³ Fingerroos & Jouhki 2014, 85, 90; Fingerroos & Haanpää 2006, 41.

kenenkään henkilökohtaisen käyttäytymisen tutkimiseen.¹⁹⁴ Kuten Kouri toi esille, olin samalla sekä kyläläinen että tutkija, mutta toivoin, ettei läsnäoloni häirinnyt tutkittavia tai ohjannut heitä tiettyyn ajattelutapaan.¹⁹⁵

Havainnoin ja reflektoin kokemuksiani siihen, miten kävelyhaastatteluiissa, eläytymismenetelmätarinoissa ja tutkimuskirjallisuudessa koettiin paikka. Tutkimusta tehdessä olin suhteellisen tuore kyläläinen, enkä ollut vielä päässyt sisään kylään. Sen voi todeta olleen hyväksi tutkimukselle, koska pystyin etääntymään Kusnista ja säilyttämään tutkijan roolin. Tämä ei olisi välttämättä onnistunut, jos olisin syntynyt kusnilaiseksi tai asunut kylässä kauemmin.¹⁹⁶

4.4 Historialliset kartat

Pelkkien karttojen tulkitseminen ei riitä maisemaselvityksen tutkimusmetodiksi, mutta ne ovat tärkeä osa tutkimusta, koska kartat antavat hyödyllistä tietoa tutkittaessa maiseman muutoksia ja ylipäätään maankäytön muutoksia.

Karttoja on aikoinaan valmistettu kylittäin, pitäjittäin, kihlakunnittain tai lääneittäin, jolloin ei ole käytetty nykyisten karttojen mukaisia lehtijakoja.¹⁹⁷ Historiallisista kartoista pystytään näkemään kartoitusvaiheessa ollut asutus, viljelysysteemi, maanomistus ja hallinnolliset rajat. Karttojen avulla nähdään myös sen hetkinen nimistö, mikä on voinut olla erilainen nykyisiin karttoihin verrattuna.¹⁹⁸

Kartat sisältävät ikonisia merkkejä, koska ne pyrkivät samankaltaisuuteen todellisen kohteen kanssa. Jokainen kartta on erilainen, koska niitä on tehty eri käyttötarkoituksia varten ja eri mittakaavoissa. Kartografian yhtenä tehtävänä on esittää, millaisia mielikuvia kartat synnyttävät paikoista. Vanhoja karttoja tulkittaessa pitää muistaa, että ne ovat olleet kartoittajan sen hetkinen näkemys ympäristöstään. Tutkimusongelma ohjaa yleensä sitä, millaisia karttoja aletaan tutkia ja millaisia tietoja kartasta halutaan saada selville. Vanhoja karttoja

---

¹⁹⁴ Eskola & Suoranta 2008, 98 - 100.

¹⁹⁵ Kouri 2017, 287.

¹⁹⁶ Fingerroos & Jouhki 2014, 92 - 93; Kouri 2017, 287 - 288.

¹⁹⁷ Strang 2000, 11.

¹⁹⁸ Mökkönen 2006, 9.

tulkittaessa tutkija saattaa antaa merkityksille uusia näkökulmia, jos ei tiedä, mihin tarkoitukseen kartta on alun perin tehty.¹⁹⁹

Tutkimukseni maisemaselvityksen alkuosassa eli kylän historiaan liittyvässä osiossa tutkin venäläistä senaatinkarttaa vuodelta 1883, isojakokarttaa vuodelta 1812 sekä vuosien 1964 ja 1984 peruskarttoja. Valitsin nämä kartat, koska niiden informaatioarvo on luotettava ja mittakaava on tarpeeksi suuri, jotta kylän maiseman muutokset olisivat mahdollisimman hyvin havaittavissa. Lisäksi käytin muutosten tutkimiseen Varsinais-Suomen maakuntamuseon asemoimaa ja digitoimaa karttaa, jossa on käytetty Kusnin alueelta löytyvää vuoden 1812 isojakokarttaa.

Isojakokartasta näkee talot, tiet, pellot ja niityt sekä sen, miten asutus on sijoittunut. Kartta on värikäs ja huolellisesti tehty, johon on liitetty myös merkkien selitykset. Kartan tulkitsemisessa pitää käyttää lisäksi jakokirjaa, jotta karttaan merkittyjen kirjainten (A, B, C...) eli tilusten omistajat selviävät. Jakokirjassa on myös muuta tietoa tiluksista kuten esimerkiksi veroluku ja pinta-alat.²⁰⁰ Isojakokartasta sain selville, mitkä talot ovat olleet Kusnissa ainakin isojaosta lähtien sekä peltojen sijainnit ja missä tiet ovat kulkeneet.

Venäläinen topografikartta eli senaatinkartta on värikäs sotilastopografikartasto ja sitä pidetään luotettavana lähteenä. Kartassa on esitettyä korkeuskäyrät, paikannimet ja maanrakenne. Kartaston nimestä huolimatta linnoituksia tai muita salassa pidettäviä asioita ei esitetty senaatinkartoissa.²⁰¹ Kartoituksessa peruskarttaa voidaan pitää 1900-luvun merkittävimpänä aikaansaannoksena, koska se on monipuolinen.²⁰² Peruskartan tekeminen aloitettiin vuonna 1947 ja koko maata kattava sarja valmistui vuonna 1977. Vuonna 1964 peruskartasta ja topografikartasta ilmestyi myös 1:50 000 mittakaavan karttoja, kun yleensä ne tehtiin 1:20 000. Ilmakuvaus on pohjana laadittaessa peruskarttaa ja uusinta tapahtuu noin 7-15 vuoden välein. Nykyisin peruskartta päivitetään digitaaliseen

---

¹⁹⁹ Lehtinen 2005, 7; Kokkonen 1997, 59 - 60; Aarnio 2000, 120 - 122.

²⁰⁰ Rinta-Tassi 2000, 90.

²⁰¹ Paulaharju 2000, 104.

²⁰² Huhtamies 2008, 433, 435.

muotoon maastotietokantaan.²⁰³ Historiallisten muutosten visuaalinen esittäminen selkeästi ja ymmärrettävästi onnistuu nykyisen tietotekniikan ja paikkatieto-ohjelmistojen avulla. Tämän kautta pystytään seuraamaan helposti esimerkiksi sitä, miten tiestö tai asutus on muuttunut aikojen kuluessa. Paikkatieto-ohjelmien avulla eri-ikäisistä kartoista saadaan koottua kokonaisuus, jossa muutokset ovat nähtävissä yhdellä kartalla.²⁰⁴

Laatimani kartat maiseman luonnealueista eivät tuo esille perinteistä kartografista faktatietoa, vaan ne edustavat enemmän taiteellista tai kulttuurista näkemystä kohteesta. Esittämäni tiedot kartoilla on saatu muisteluiden kautta, mutta se on tärkeää tietoa tallentaa paikan muistitiedon säilymisen kannalta.²⁰⁵ Kuten Kokkonen toteaa, visuaalisesti kaunis kartta ei tarkoita sitä, että se olisi epätieteellinen.²⁰⁶ Äskeisen väitteen perusteella voin mielestäni pitää laatimiani karttoja informatiivisuutensa vuoksi tieteellisinä, koska karttojen avulla pystyin helpommin osoittamaan paikat, joihin muistot liittyivät ja tieto on helpompi paikantaa tulevaisuudessa, koska kartta-aineisto on käyttökelpoista, vaikka paikka itsessään tulee muuttumaan tämän tutkimuksen jälkeen.

Laatimiani karttoja ja vanhojen karttojen vertailua voisi verrata siihen, miten 1500-luvun löytöretkiajan karttoja ja matkakuvauksia on verrattu toisiinsa, kun on yritetty selvittää, kuinka moni kartta on piirretty suoraan tarinoiden mukaan.²⁰⁷ Laatimani miellekartat erottavat mielipaikat ja ikävät paikat toisistaan, jotta karttaa on helpompi tulkita jälkeinpäin ilman valokuvia tai haastattelumateriaalia.

---

²⁰³ Lehtinen 2005, 69 - 70; Huhtamies 2008, 433, 435 - 436.

²⁰⁴ Lehtinen 2005, 7; Aarnio 2000, 118.

²⁰⁵ Kokkonen 1997, 59.

²⁰⁶ Kokkonen 1997, 60.

²⁰⁷ Kokkonen 1997, 64.

5 Johtopäätökset

Katsaus tutkimuksen onnistumisista ja epäonnistumisista

Tutkimuksen tekeminen oli erittäin mielenkiintoista ja antoisaa. Tieteellisen tekstin kirjoittaminen on ollut haasteellista, mutta samalla palkitsevaa. Pääsin tutustumaan uusiin paikkoihin, joihin en olisi tullut muuten lähteneeksi. Tutkimuksen päätavoitteena oli löytää uusi tapa käyttää maiseman luonnealueanalyysia eli paikan luonnealueanalyysia, jossa muistot ja kokemukset avaisivat maiseman luonnealueita. Pääsin tavoitteeseeni, koska aineistostani löytyi luonnealueita ja -tyyppejä, vaikka se jäi määrällisesti pieneksi ja tuloksista löytyi monia erilaisia paikkoja. Yhteisöllisyys tuli aineistosta esiin, varsinkin silloin, kun puhuttiin kouluajoista ja koulun pihalla leikkimisestä.

Tutkimuskysymykseeni *millaisia luonnealueita ja -tyyppejä Kusnin kylästä löytyi, kun kyläläiset muistelivat Kusnia menneenä paikkana?* sain vastauksia sekä kävelyhaastatteluista että eläytymismenetelmätarinoista. Aineistoa läpikäydessäni pystyin myös erottamaan miellyttävät paikat eli pysyvät paikat ja ikävät paikat eli muuttuvat paikat. Jaottelin miellyttävät paikat vapaa-ajan viettoon, lapsuuteen, historiaan ja luontoon liittyviksi luonnealueiksi. Ikäviä paikkoja en jaotellut erillisiksi luonnetyypeiksi, sillä niistä ei erottunut erilaisia luonnetyyppisiä, kuten miellyttävistä paikoista.

Analysoin keräämäni aineiston ja sen perusteella määrittelin Kusnin kylästä löytyvät luonnealueet. Vapaa-ajan viettopaikka määrittyi yhdeksi luonnealueeksi, koska kävelyhaastatteluista löytyi paikkoja, joissa vietettiin vapaa-aikaa. Historiallinen paikka taas määrittyi kävelyhaastatteluista löytyneiden menneeseen maisemaan liittyvien paikkojen ja kohteiden kautta. Lapsuudenpaikka määrittyi kävelyhaastatteluissa ja eläytymismenetelmätarinoissa kerrottujen kouluajojen ja lapsuudessa vietettyjen paikkojen kautta. Luonnonpaikka määrittyi kylästä löytyneiden monien luonnon elementteihin liitettävien paikkojen kautta.

Määriteltyäni ensiksi maiseman luonnealueet, etsin aineistosta sen jälkeen niihin sopivat luonnetyyppit. Vapaa-ajan viettopaikoista löytyivät Hautvuori, satumetsä, marja- ja sienipaikat ja koti. Tehdessäni analyysikarttoja tutkimustuloksista, analysoin omaa suhdettani Kusniin ja huomasin, että minulle oli muodostunut vapaa-aikaan liittyviksi paikoiksi koti sekä marja- ja sienipaikat. Oli mielenkiintoista huomata, ettei haastateltaville tullut mieleen esittää kotia yhdeksi mielipaikaksi. Ero voi olla selitettävissä sillä, että tutkijana pystyin erottamaan erilaisia luonteita alueista. Toisaalta koti on jokaiselle arkipäiväinen asia, ettei sitä huomata erottaa erityiseksi paikaksi.

Historialliseen paikkaan löytyivät seuraavat luonnetyyppit: vanhat rakennukset, ”Hepojoen kaupunki”, johon kuuluvat kylän pohjoispuolella olevat kolme tilaa, koulurakennukset, autiotalot, Kuusiston hautaröykkiö, kylämaisema sekä Hautvuori. Suurin osa historiallisista luonnetypeistä olivat tutkijan havainnoimia paikkoja. Haastatteluista ja tarinoista löytyivät koulurakennus Rautsuolla, Kuusiston hautaröykkiö ja autiotalot.

Lapsuudenpaikkaan löytyivät alkuperäisten kyläläisten muistoista seuraavat luonnetyyppit: mäenlaskupaikka, koulu ja sen pihapiiri, jääkiekko- ja pesäpallokentät, palokalustorakennus, Männistön tila, jossa järjestettiin koulun käsityötunnit sekä Kirkkovuori. Naapurikylän lapset Kiilistä kävivät koulua Kusnissa, ja oppilaat kulkivat kouluun Kirkkovuoren kautta. Koulumatkaa muisteltiin sekä tarinoissa että kävelyhaastatteluissa.

Luonnonpaikkaan löytyivät seuraavat luonnetyyppit: marja- ja sienipaikat eri puolilla kylää, Hatuksenkallio, lehmien laidunpaikka, hiidenkirnu, murskaamo, Kirkkovuori ja sen lähistöllä oleva kiviaitaa muistuttava kallio, kylämaisema, kivilohkareet ja Hautvuori.

Ikävät paikat muotoutuivat seuraaviin luonnetyyppeihin: metsien avohakkuut, purettu muuntamon rakennus, hiekkaharjut, palossa tuhoutunut talo ja hautakivi. Itselleni eniten ikävistä paikoista tunteita herätti metsästä löytynyt hautakivi ja siihen liittyvä tarina. Kylässä tehdyt avohakkuut eivät näy kylämaisemaan, joten ne

eivät ole häiriöksi kylän kulttuurimaisemalle. Avohakkuut olivat kuitenkin häiriöksi kokijoiden maisemakokemukselle, koska avohakkuiden jälkeen tuttua maisemaa ei enää tunnista samaksi kuin ennen hakkuuta. Kusunntien varrella olleet hiekkaharjut ja nykyiset montut tulivat yllätyksenä, varsinkin, kun löysin Google Maps -karttapalvelun kautta vuoden 2009 tilanteen. Vuonna 2009 alueen olisi voinut määritellä maisemahäiriöksi, koska alue oli paljas ja siitä erottuivat suuret montut. Nykyisin alue on saatu maisemoitua puiden avulla, eivätkä montut erotu selvästi kylätielle.

Kuten Soini totesi, ikävät paikat ovat usein muuttuvia ja miellyttävät paikat ovat muuttumattomia.²⁰⁸ Kusnin kylän miellyttävistä ja ikävistä paikoista on erotettavissa muuttuvat ja muuttumattomat paikat. Muuttumattomia paikkoja ovat esimerkiksi Hautvuori, Kirkkivuori, hiidenkirnu, kivilohkareet, koulu ja koti. Muuttuvat paikat ovat esimerkiksi avohakkuut, hiekkaharjut ja palanut talo.

Maiseman luonnealueanalyysi (LCA) yleistää tutkimustuloksia, jotta ne olisivat vertailukelpoisia muihin alueisiin. Tarkoituksena oli, ettei tutkimuksessani yleistettäisi luonteita ja lopputuloksena voin todeta, ettei paikan luonteita voida yleistää, koska muistot ja kokemukset ovat henkilökohtaisia. Yleistystä ja ylipäänsä paikan luonnealueita ja -tyyppjä pitäisi kuitenkin tutkia lisää ja laajemmalla tutkimusalueella, jotta pääsisi vertailemaan eri alueiden luonteita ja tyyppjä. Sen kautta pystyisi myös tarkentamaan luonnealueiden yleistystä, koska näkisi, miten eri alueet ja tyytit toistuvat eri paikoissa.

Tässä tutkimuskohteessa luonnetyyppjä löytyi paljon yhdestä luonnealueesta ja paljoudesta johtuen luonnetyypeistä tuli melko sekavia. Niistä ei pystynyt tekemään syvällisempiä päätelmiä, miksi kyseinen paikka muodostui juuri kyseiseksi luonnealueeksi. Toisin sanoen muistoja luonnealueella voi olla monia, mutta luonnetyyppjä vain yksi luonnealuetta kohden, jotta kokemuksellisuus erottuisi ja saisi aikaan vaihteluita luonnealueelle. Tutkimuksessa esimerkiksi lapsuuden paikasta löytyi monia luonnetyyppjä, eikä vain yhtä, jota jokainen olisi muistellut

---

²⁰⁸ Soini 2007, 92.

omien kokemusten kautta. Koulua muisteltaessa se toteutui, koska kaikki muistelivat koulun välituntien leikkipaikkoja ja ylipäänsä koulunkäyntiä, mutta omien kokemustensa kautta. Luonnetyyppien yhdenmukaisuus olisi onnistunut ehkä silloin, jos olisin saanut tutkimukseen enemmän haastateltavia.

Haastatteluihin osallistuneet kyläläiset olivat hyvin tietoisia muinaisjäännöksistä, mikä oli tutkijalle iloinen asia, koska monet muinaisjäännökset ovat ehtineet tuhoutua kylästä puutteellisen tiedon takia. Kahdessa haastattelussa kävi ilmi, että paikallisen kyläyhdistyksen toiminta on edesauttanut tiedon leviämistä Kusnin kylän muinaisjäännöksistä. Kävelyhaastattelussa käytiin Kuusiston hautaröykkiöllä ja siinä yhteydessä haastateltavat kertoivat saaneensa tiedon hautaröykkiöstä kyläyhdistyksen järjestämällä kyläretkellä. Ennen tätä retkeä he eivät osanneet kuvitella, että kivikasa olisi jokin merkittävä kohde, mutta ajatukset muuttuivat retken jälkeen.

Olin ehtinyt asua kylässä vasta vajaan vuoden, kun pääsin keräämään ensimmäistä aineistoa eli eläytymismenetelmätarinoita. Lukiessani näitä hienoja tarinoita, huomasin, etten tiedä kylästä mitään. Hetken mietin, miten saan tarinoista tuloksia esiin, koska en pysty näkemään niitä kylämaisemassa. Saman asian huomasi myös Kouri, vaikka hän oli ehtinyt olla lyyperiläisenä jo 10 vuotta.²⁰⁹

Eläytymismenetelmätarinoiden tarkoituksena oli avata uusia näkökulmia tutkittavasta kohteesta, ei niinkään todistella ennestään tutkittua tietoa. Tämän menetelmän ansiosta kirjoittajille annettiin vapaat kädet tuoda näkemiään asioita julki omalla tavalla, johon tutkija ei pystynyt vaikuttamaan. Mielenkiintoiseksi tämän aineiston teki se, ettei se antanut tarkkaa tietoa tutkittavasta kohteesta, mutta tutkijalle se antoi vapauden tulkita aineistoa.²¹⁰

Tutkimuksessa tarinat olivat tosia, ja ne olivat tapahtuneet kusnilaisille. Tarinoista välittyi aito tunnelma. Siitä huolimatta, että eläytymismenetelmätarinoita kerätessäni suurin osa oli minulle entuudestaan tuntemattomia ihmisiä, näkyi se,

---

²⁰⁹ Kouri 2017, 77.

²¹⁰ Eskola & Wallin 2015, 64 - 65.

että kirjoittajat suhtautuivat myönteisesti tutkimukseeni. Jokaisessa palautetussa kirjoituksessa oli pitkiä muisteluja Kusnin maisemasta ja kouluajoista.²¹¹

Kävelyhaastatteluiden järjestämisessä olisin kuitenkin voinut toimia eri tavalla. Peräkkäisinä päivinä tapahtuneet haastattelut pienessä kylässä sotkivat tutkimustuloksia, koska jälkimmäinen haastateltava kysyi, missä olimme edellisten kanssa jo käyneet (osaltaan hän kyllä itse arvasi, missä minua oli jo kuljetettu). Jälkeenpäin ajateltuna en olisi saanut kertoa, missä olimme käyneet, koska haastateltava ei halunnut enää mennä samoihin paikkoihin. Yritin sanoa, ettei se haittaa, koska jokaisella on omat kokemukset paikoista. Kävimme yhdessä samassa paikassa ja kuten totesin, haastateltavan muistoista tuli erilaista tietoa, mitä olin siihen mennessä saanut. Viimeinen kävelyhaastattelu meni jo paremmin, koska en jännittänyt enää sen toteutumista.

Tutkijana valikoin lopulta kävelyhaastatteluihin osallistuneet ihmiset. Pyysin kolmea haastateltavaa henkilökohtaisesti mukaan, koska heihin olin ehtinyt tutustumaan jo entuudestaan ja he suostuivat kävelyhaastatteluun. Lisäksi lähestyin sähköpostitse yhtä haastateltavaa, jota en entuudestaan tuntenut, mutta hän suostui heti mukaan kävelyhaastatteluun. Haastatteluihin osallistuneet olivat kiinnostuneita tutkimuksesta ja siitä, millä tavalla he pystyivät auttamaan aineistonkeruussa.

Kävelyhaastattelujen myötä aloin saada myös eläytymismenetelmätarinoista kiinni, koska molemmissa aineistoissa muisteltiin samoja paikkoja ja kävelyhaastatteluiden aikana pääsin näkemään konkreettisesti paikat ja tekemään täsmentäviä kysymyksiä, jos jokin paikka oli tarinoita lukiessa jäänyt epäselväksi. Lopulta ilmeni, että olin paikantanut lähes kaikki talot väärin ja mietin, minkälaisen tutkimuksen olisin saanut aikaiseksi pelkän kartta-aineiston avulla. Tästä voi vetää johtopäätöksen siihen, että ilman kävelyhaastatteluja en olisi välttämättä koskaan pystynyt analysoimaan tarpeeksi syvällisesti eläytymismenetelmätarinoita puutteellisen paikkatuntemuksen vuoksi. Näiden kahden aineiston ottaminen mukaan tutkimukseen ja aineistojen läpikäyminen samaan aikaan on perusteltua,

---

²¹¹ Eskola & Suoranta 2008, 106.

koska ne täydentävät toinen toistaan. Ilman kävelyhaastatteluita en olisi saanut kuulla paikkoihin liittyviä muistoja, jotka värittivät paikkoja omalla tavallaan ja sitä kautta nähdä paikan uudella tavalla. Ilman kävelyhaastatteluita en olisi myöskään nähnyt kylää niin laaja-alaisesti, koska yksin ei olisi tullut lähdettyä tutkimaan kylää.

Fingerroos & Jouhki toivat esille, että kenttätyön jälkeen tulee esiin kysymyksiä, jotka jäivät kysymättä kentällä ollessa tai tutkimuksen edetessä tärkeiksi paikoiksi ilmenneet kohteet valokuvaamatta. Olen ajoittain kokenut myös turhautumista siitä, onko aineistoni tarpeeksi kattava ja osaanko vastata tutkimuskysymykseeni. Tutkimus osoitti, että aineistoni oli tutkimuskysymykseen ja informatiivisuuteen nähden riittävä, joten sillä pystyin perustelemaan aineiston riittävyyden ilman perinteistä saturaatiota eli aineiston kylläntymistä.²¹² Aineiston kylläntyminen oli nähtävissä eläytymismenetelmätarinoissa, mikä johtui siitä, että jaoin jokaiselle samat kehyskertomukset ja sain kertomuksia osallistujamäärään nähden vähän.

Johdannossa toin esiin arkuuteni kylässä liikkumiseen ja uusiin paikkoihin tutustumiseen. Otin asian puheeksi kävelyhaastattelussa, jossa haastateltava ei ollut alkuperäinen kyläläinen. Koimme kylään muuton lähes samanlaisena, eli aluksi tutustuminen uuteen asuinpaikkaan oli aktiivista, mutta sen jälkeen, kun itsensä alkoi mieltää kyläläiseksi, käyttäytyminen muuttui. Emme enää lähde tutustumaan uusiin paikkoihin niin herkästi kuin alkuvaiheessa. Kyläläiset ovat ottaneet meidät uudet asukkaat hyvin vastaan ja se on auttanut sopeutumaan uuteen ympäristöön. Johtopäätöksenä voi todeta, että uusille asukkaille on muodostunut alueellinen identiteetti, koska he kokivat olevansa jo kyläläisiä. Kun alkuperäiset kyläläiset ovat hyväksyneet uudet asukkaat osaksi kylää, se vahvistaa alueellista identiteettiä ja yhteisöllisyyden tunnetta. Tutkijalle yhteisöllisyyden tunnetta lisää myös se, että tammikuussa 2018 minua pyydettiin mukaan Ytönkorven kulttuuriseuran hallituksen jäseneksi, jossa on mukana myös kaksi muuta kusnilaista.

Uusien kyläläisten paikkakokemukset erottuivat alkuperäisten kyläläisten kokemuksista, mutta silti uudet kyläläiset olivat tietoisia historiallisista paikoista ja

---

²¹² Fingerroos & Jouhki 2014, 102 - 103.

esimerkiksi koulusta. Tämä todistaa sen, että Kusniin muuttaneet uudet asukkaat ovat halunneet selvittää, millainen historia kylällä on. Uuden kyläläisen kanssa tehdyssä kävelyhaastattelussa kävimme yhdessä samassa paikassa, Kirkkovuorella, jossa kävimme yhden alkuperäisen kyläläisen kanssa.

Koen, että maisemantutkijana minulla pitäisi olla laaja näkemys siitä, mitä maisema on, mutta perehtyessäni paikkaan ja maisemaan, käsitykseni näihin termeihin muuttuivat ja nyt vasta oikeasti tiedän, miten nämä käsitteet eroavat toisistaan. Olen aiemmin ajatellut, että maisema kategorisoidaan kulttuuri-, perinne- ja luonnonmaisemaan ja piste. Vielä jokin aika sitten työssäni oli vain käsite *maisema*, koska tutkin Kusnin mennyttä maisemaa. Pikku hiljaa aloin kuitenkin jaotella maiseman luonteeseen, kokemiseen ja mielimaisemaan, kunnes ymmärsin, että maiseman voi määritellä Wylieen tapaan seuraavanlaisesti: *maisema ei ole vain mitä katsomme vaan kuinka me katsomme* ²¹³. Ingoldin mukaan maisemasta tulee osa meitä ja meistä osa maisemaa, kun asutamme sitä. Maisemasta tiedetään kuka sitä asuttaa, kuka sitä muuttaa ja kuka siinä matkustaa. ²¹⁴

Tutkimuksen edetessä ja tutkimuskysymyksen muuttuessa, ymmärsin, että paikka kuuluu myös kiinteästi maisemaan. Tällöin tutkimussuuntani alkoi muuttua paikkatutkimukseen päin. Paikan määrittelemisen eri näkökulmista vei minut mukanaan ja kun ymmärsin, mitä paikka merkitsee, ymmärsin myös, mitä maisema merkitsee. Creswell on mielestäni kiteyttänyt paikan ja maiseman merkitykset hyvin: *me emme asu maisemassa – me katsomme sitä. Paikka on kaikkialla ja kaikkialla on paikkoja.* ²¹⁵ Aikoinaan eräs tuttavani kysyi minulta, mitä opiskelen ja vastatessani maisemantutkimusta, hän totesi: *mitä tutkimista siinä enää on?* Nyt pystyisin antamaan syvällisemmän vastauksen kysymykseen ja luultavasti saisin hänetkin vakuuttuneeksi siitä, että maisemassa todellakin on tutkimista, eikä se lopu ehkä koskaan.

---

²¹³ Wylie 2007, 1, 6, 7.

²¹⁴ Ingold 2000, 190 - 193.

²¹⁵ Creswell 2004, 11, 106.

Epäonnistumisista huolimatta, sain mielestäni siirrettyä monipuolisesti muistoja sekä karttoihin että tekstin muotoon. Yhteisöllisyys tuli esiin kouluajoja muistellessa ja eläytymismenetelmätarinoista sain myös selville, miten koulun lakkautus oli koettu. Sain Kusnista esille monia eri luonnealueita ja ikäviä paikkojakin löytyi. Tutkimus osoitti sen, että paikasta pystyy erottamaan muistoihin liittyviä luonnealueita ja -tyyppejä.

Vaikka sain tutkimuskysymykseen vastauksen, aineisto ei vielä riittänyt luomaan uutta tapaa esittää paikan luonnealueita ja -tyyppejä muistojen ja kokemusten kautta. Osasy tähän oli varmasti siinä, että aineistoja kerätessäni en ollut tietoinen, että aion kehittää uuden tavan määrittellä luonnealueet ja -tyypit. Kesken jäänyt paikan luonnealueanalyysin kehitys antaa tutkijalle mahdollisuuden edetä jatkotutkimukseen tämän aiheen parissa. Jatkotutkimusta olisi mielenkiintoista tehdä, jotta saisin tutkittua montaa eri aluetta saman aikaan ja sitä kautta vastattua kysymykseen, esiintyykö samanlaisia paikan luonnealueita ja -tyyppejä eri tutkimuskohteissa. Pystyisin siis ottamaan enemmän kantaa yleistykseen, saisin kehitettyä paikan luonteita eteenpäin ja saavutettua kunnianhimoisen tavoitteeni.

LÄHDELUETTELO

Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu 9.2.2018.

Tutkimusaineisto

Kävelyhaastattelut

Kusnin kyläläisten mielipaikoista ja ikävistä paikoista tehdyt kävelyhaastattelut 3.5.2017, 4.5.2017 ja 7.5.2017. Kolme haastattelua, haastattelijana Satu Sarkoranta. Kirjalliset muistiinpanot tekijän hallussa.

Eläytymismenetelmätarinat

Entisten Kusnin koululaisten tarinat Kusnin maiseman muutoksista ja koulun lakkautuksesta 20.8.2016. Seitsemän tarinaa, kerääjänä Satu Sarkoranta. Tarinat tekijän hallussa.

Tutkimushaastattelu

Rinne, Seppo. *Kusnin maiseman muutokseen liittyvä haastattelu 24.11.2016.* Haastattelijana Satu Sarkoranta. Haastattelusta tehdyt kirjalliset muistiinpanot tekijän hallussa.

Kartat

Kartoista käytetty Kansallisarkiston Digitaaliarkiston digitoituja versioita: digi.narc.fi, Maanmittauslaitoksen digitoituja versioita: vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi ja Varsinais-Suomen maakuntamuseon digitoitua versiota: kartta.paikkatietoikkuna.fi

Maanmittaushallitus

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) 1883. Laitila, XIII 14. *Senaatin kartasto.* Helsinki.

- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto 1812. A49:17/1-13. Kusni; Isojako (halottu myös 2:1-2 ja 3:1-2). Helsinki.

Maanmittauslaitos

- Vanhat painetut kartat 1968. N: o 1133 01 ja 1133 02. *Peruskartta.* Helsinki.

1984. N: o 1133 01 ja 1133 02. *Peruskartta.* Helsinki.

Varsinais-Suomen maakuntamuseo

2016. Asemoitu ja digitoitu Kusnin isojaon kartta vuodelta 1812. Turun museokeskus.

Satu Sarkoranta

2017. Kartat paikan luonnealueista ja -tyypeistä. Kartat sisältävät Maanmittauslaitoksen CGI RS -karttasarjan 06/2017.

Soveltava osuus, maisemaselvitys

Sarkoranta, Satu: ”KUS NIIN TAI NÄI, MUT AI KUSNIHIM PÄI” – Kusnin kylän mennyttä maisemaa tutkimassa ja muistelemassa.

sarksa.files.wordpress.com/2018/04/soveltava-osuus_sarkoranta.pdf

Kaaviot

Kaavio 1. Tudor, Christine: *An Approach to Landscape Character Assessment*, Natural England, 2014.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396192/landscape-character-assessment.pdf

Kaavio 2. Sarkoranta, Satu: *Luonteiden uudelleen määrittely*.

Kuvat

Kuva 1. <https://www.paikkatietoikkuna.fi/web/fi/>

Kuva 2. Tudor, Christine: *An Approach to Landscape Character Assessment*, Natural England, 2014.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396192/landscape-character-assessment.pdf

Kuva 3. Stobbelaar, Derk Jan & Pedroli, Bas: *Perspectives on Landscape Identity: A Conceptual Challenge*. *Landscape Research*, 2011, 36:3, 321-339.

Tutkimuskirjallisuus

Aarnio, Jouni: Paikkatietojärjestelmät ja historiallinen karttamateriaali. Teoksessa *Kartta historian lähteenä*. Toim. Heikki Rantatupa. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja 55. Kampus Kustannus, Jyväskylä, 2000.

Af Forselles-Riska, Cecilia: Menneisyyden muuttuvat paikat. Teoksessa *Paikka. eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen ja Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Butler, Andrew: *Dynamics of integrating landscape values in landscape character assessment: the hidden dominance of the objective outsider*. *Landscape Research* 2016, 41:2, 239-252. <https://doi.org/10.1080/01426397.2015.1135315>

Cresswell, Tim: *Place. A short introduction*. Blackwell Publishing, 2004.

Dalglis, Chris & Leslie, Alan: *A question of what matters: landscape characterisation as a process of situated, problem-orientated public discourse*. *Landscape Research* 2016, 41:2, 212-226.

<https://doi.org/10.1080/01426397.2015.1135319>

Eskola, Jari & Suoranta, Juha: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2008.

Eskola, Jari & Wallin, Anna: *Eläytymismenetelmä: Perusteet ja mahdollisuudet*. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Toim. Raine Valli & Juhani Aaltola. 4. uudistettu ja täydennetty painos. PS-Kustannus, Jyväskylä, 2015.

Eurooppalainen maisemayleissopimus. Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060014>

Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina: *Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä*. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. *Tietolipas* 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Fingerroos, Outi & Jouhki, Jukka: *Etnologinen kenttätyö ja tutkimus: metodin monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkkitapauksia*. Teoksessa *Moniulotteinen etnografia*. Toim. Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto. *Ethnostoimite* 17. Ethnos ry, Helsinki, 2014.

Fingerroos, Outi & Peltonen, Ulla-Maija: *Muistitieto ja tutkimus*. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. *Tietolipas* 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Forsius-Nummela, Johanna: *Maaseutumaisema ja sen kulttuurihistorialliset arvot*. Teoksessa *Maaseudun kulttuurimaisemat*. Toim. Matti Luostarinen & Anja Yli-Viikari. Suomen ympäristö, Alueiden käyttö 87. Maatalouden tutkimuskeskus ja Suomen ympäristökeskus, Sulkava, 1997.

Granö, Päivi: *Taiteilija ja hänen maisemansa*. Teoksessa *Mielimaisema*. Toim. Marjo Heino-Fihlman. Kehitys Oy, Pori, 2005.

Heikkinen, Hannu L.T.: *Kerronnallinen tutkimus*. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin*

lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. Raine Valli & Juhani Aaltola. 4. uudistettu painos. PS-Kustannus, Jyväskylä, 2015.

Heikkilä, Tapio: *Suomalainen kulttuurimaisema*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Sulkava, 2000.

Huhtamies, Mikko: *Maan mitta. Maanmittauksen historia Suomessa 1633-2008*. Maanmittauslaitos, 2008.

Häikiö, Liisa & Niemenmaa, Vivi: Valinnan paikat. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen. Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä, Helsinki, 2007.

Hänninen, Vilma: Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Toim. Raine Valli & Juhani Aaltola. 4. uudistettu painos. PS-Kustannus, Jyväskylä, 2015.

Ingold, Tim: *The Perception of the Environment: Essays on livelihood, dwelling and skill*. Routledge Companions, Taylor & Francis Group, London and New York, 2000.

Kaitila-Karttunen, Katriina & Karttunen, Hannu (toim.) *Kiakauksi, kököi ja kurklavoi*. Ytönkorven kulttuuriseura ry, Otavan Kirjapaino, 2014.

Kalela, Jorma: Muistitiedon näkökulma historiaan. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Karhunen, Eeva: *Porin Kuudennesosan tarinoista rakennettu kulttuuriperintö*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, osa 379, Turku, 2014.

Karjalainen, Pauli Tapani: Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 1997.

Karjalainen, Pauli Tapani: Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Knudsen, Daniel C. & Metro-Roland, Michelle M.: Landscape studies and tourism research. Teoksessa *The Routledge Companion to Landscape Studies*. Toim. Peter Howard, Emma Waterton & Ian Thompson. Routledge Companions, Taylor & Francis Group, London and New York, 2013.

Knudsen, Daniel: *Insiders and Outsiders in Thy*. Teoksessa *Landscape, Tourism, and Meaning*. Toim. Daniel C. Knudsen, Michelle M. Metro-Roland, Anne K. Soper & Charles E. Greer. Routledge, 2016.

Knudsen, Daniel C., Metro-Roland, Michelle M. & Soper, Anne K.: *Landscape, Tourism, and Meaning: A Conclusion*. Teoksessa *Landscape, Tourism, and Meaning*. Toim. Daniel C. Knudsen, Michelle M. Metro-Roland, Anne K. Soper & Charles E. Greer. Routledge, 2016.

Kokkonen, Pellervo: *Kartan sosiaalinen todellisuus*. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino. Tampere, 1997.

Korkiakangas, Pirjo: *Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun*. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Kouri, Jaana: *Vesi kuljettaa ääntä. Autoetnografinen tutkimus Lyyrtyrtilän kylän historiantuottamisesta*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, osa 438, Turku, 2017.

Lehtinen, Leena: *Karttojen kertomaa. Vanhojen karttojen kautta maiseman historiaan*. Ympäristöministeriö, Alueiden käytön osasto, Porvoo, 2005.

Maaranen, Päivi: *Neljä näkökulmaa maisemaan. Havaintoja menneisyyden ihmisen ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta eteläisimmän Suomen alueella*. Akateeminen väitöskirja. Unigrafia Oy, Helsinki, 2017.

Macpherson, Hannah: *Walking methods in landscape research: moving bodies, spaces of disclosure and rapport*. *Landscape Research*, 2016, 41:4, 425-432.
<https://doi.org/10.1080/01426397.2016.1156065>

Makkonen, Elina: *Instituution suullinen historia*. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Malmsten, Annika: *Rajaaminen*. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen. Gaudeamus, Helsinki, 2007.

Massey, Doreen: *Samanaikainen tila*. Suom. Janne Rovio. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, Tampere, 2008.

Massey, Doreen: *Landscape/space/politics: an essay*. *The Future of Landscape and the Moving Image*, 2011. <https://thefutureoflandscape.wordpress.com>

Meri, Arvo: *Vanhan Vehmaan kihlakunnan pitäjien ja kylien nimet I. Entisen Laitilan, Lapin ja Uudenkirkon pitäjiin alue*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 220. osa, Helsinki, 1943. s. 89

Moilanen, Pentti & Rähä, Pekka: Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Toim. Juhani Aaltola & Raine Valli. 2. korjattu ja täydennetty painos. WS Bookwell Oy, Juva, 2007.

Mökkönen, Teemu: *Historiallinen paikkatieto. Digitaalisen paikkatiedon tuottaminen historiallisista kartoista*. Suomen Ympäristö 34/2006. Ympäristöministeriö, Helsinki, 2006.

Olin, Anja & Hietala-Koivu, Reija: Maaseudun kulttuurimaiseman arvot. Teoksessa *Maiseman arvo[s]tus*. Toim. Maunu Häyrynen & Olli Immonen. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja n:o 1. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi, 1996.

Olwig, Kenneth R., Dalglisch, Chris, Fairclough, Graham & Herring, Pete: *Introduction to a special issue: the future of landscape characterisation, and the future character of landscape – between space, time, history, place and nature*. *Landscape Research* 2016, 41:2, 169-174. <https://doi.org/10.1080/01426397.2015.1135321>

Paasi, Anssi: *Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 8, Joensuu, Joensuun yliopisto, 1986.

Paulaharju, Jyri: *Sotilaskartat*. Teoksessa *Kartta historian lähteenä*. Toim. Heikki Rantatupa. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja 55. Kampus Kustannus, Jyväskylä, 2000.

Peltonen, Ulla-Maija: *Punakapinan muistot. Tutkimus työväen muistelukerronnan muotoutumisesta vuoden 1918 jälkeen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 657, Rauma, 1996.

Perelman, Chaim: *Retoriikan valtakunta (1977)*. Suom. Leevi Lehto. Vastapaino, Tampere, 1996.

Perttula, Juha: *Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria*. Teoksessa *Kokemuksen tutkimus: merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Toim. Juha Perttula & Timo Latomaa. 3. painos. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi, 2008.

Raivo, Petri: Kulttuurimaisema: alue, näkymä vai tapa nähdä. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 1997.

Riikonen, Heikki: Aluetietoisuuden sisältö paikallisyhteisössä: sukupolvet ja muistinvaraiset alueet. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 1997.

Rinta-Tassi, Osmo: Isonjaon kartat. Teoksessa *Kartta historian lähteenä*. Toim. Heikki Rantatupa. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja 55. Kampus Kustannus, Jyväskylä, 2000.

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti: *Haastattelun analyysi*. Osuuskunta Vastapaino, Tallinna, 2010.

Ryden, Kent C.: *Mapping the Invisible Landscape. Folklore, Writing, and the Sense of Place*. University of Iowa Press, Iowa City, 1993.

Saarela-Kinnunen, Maria & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = Tapaustutkimus? Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Toim. Raine Valli & Juhani Aaltola. 4. uudistettu ja täydennetty painos. PS-Kustannus, Jyväskylä, 2015.

Salmi-Nikander, Kirsti: Tapahtuma, kokemus ja kerronta. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Sauer, Carl: *Land and Life. A Selection from the Writings of Carl Ortwin Sauer*. Toim. John Leighly. University of California Press Berkeley and Los Angeles, 1969.

Sepänmaa, Yrjö: Sydämen maisema. Teoksessa *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Setten, Gunhild & Myrvang Brown, Katrina: Landscape and social justice. Teoksessa *The Routledge Companion to Landscape Studies*. Toim. Peter Howard, Ian Thompson & Emma Waterton. Routledge Companions, Taylor & Francis Group, London and New York, 2013.

Soini, Katriina: Pellot viljelijöiden mielenmaisemissa. Teoksessa *Pellosa perihopeat*. Toim. Yrjö Sepänmaa & Liisa Heikkilä-Palo. Maahenki Oy, Helsinki, 2005.

- Soini, Katriina: *Beyond the ecological hot spots: understanding local residents' perceptions of biodiversity of agricultural landscapes*. Turun yliopiston julkaisuja, osa 206, Turun yliopisto, 2007.
- Stephenson, Janet: *The Dimensional Landscape Model: Exploring Differences in Expressing and Locating Landscape Qualities*. *Landscape Research*, 2010, 35:3, 299-318. <http://dx.doi.org/10.1080/01426391003743934>
- Stobbelaar, Derk Jan & Pedroli, Bas: *Perspectives on Landscape Identity: A Conceptual Challenge*. *Landscape Research* 2011, 36:3, 321-339. <http://dx.doi.org/10.1080/01426397.2011.564860>
- Strang, Jan: Suomen kartastot. Teoksessa *Kartta historian lähteenä*. Toim. Heikki Rantatupa. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja 55. Kampus Kustannus, Jyväskylä, 2000.
- Swanwick, Carys: *Landscape Character Assessment – Guidance for England and Scotland*. The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage, 2002.
- Tani, Sirpa: Maantiede ja kuvien todellisuudet. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 1997.
- Tuan, Yi-Fu: Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.
- Tudor, Christine: *An Approach to Landscape Character Assessment*. Natural England, 2014. www.gov.uk/natural-england
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 11. uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2013.
- Ukkonen, Taina: Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. Teoksessa *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos & Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.
- Warnock, Steven & Griffiths, Geoffrey: *Landscape Characterisation: The Living Landscapes Approach in the UK*. *Landscape Research* 2015, 40:3, 261-278. <https://doi.org/10.1080/01426397.2013.870541>
- Wylie, John: *Landscape*. Routledge Companions, Taylor & Francis Group, London and New York, 2007.

Wylie, John: *A landscape cannot be a homeland*. Landscape Research 2016, 41:4, 408-416. <https://doi.org/10.1080/01426397.2016.1156067>

Sanoma- ja aikakauslehdet

Jokinen, Ari, Asikainen, Eveliina & Mäkinen, Kirsi: *Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä*. Sosiologia 4/2010, 255–269.

LIITTEET

Liite 1

KÄVELYHAASTATTELU

Olen Satu Sarkoranta ja opiskelen Porin yliopistokeskuksessa, Turun yliopiston yksikössä, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmassa. Pääaineeni on maisemantutkimus, johon opinnäytteeni liittyy.

Olen tekemässä Pro gradu -tutkielmaa liittyen Kusniin. Tutkimukseni aiheena on, miten kyläläiset kokevat ja muistavat Kusnin maisemaa ja tarkoituksena on siis kerätä muistitietoa, omakohtaisia kokemuksia. Toteutan aineiston keräämisen tekemällä kävelyhaastatteluja, jotka ovat vapaamuotoisia ja keskustelevampia tilanteita verrattuna esimerkiksi perinteisiin istumahaastatteluihin. Kävely ohjaa haastattelun etenemistä. Ja mikä tärkeintä, käsittelen kävelyhaastatteluja tutkimuksessani nimettöminä!

Haluaisinkin kysyä Teiltä, suostuisitteko osaksi tutkimustani? Yhdellä kävelyhaastattelukerralla voi olla mukana maksimissaan kaksi (2) henkilöä. Haastattelun tekemiseen kannattaa varata aikaa tunnista puoleen toista tuntiin.

Mikäli suostutte mukaan tutkimukseen, soitelkaa tai kirjoitelkaa, ja sovitaan sopiva ajankohta kävelyhaastattelun toteuttamiselle.

Palataan asiaan!

Ystävällisin terveisin
Satu Sarkoranta
Kusnintie xxx

sahesar@utu.fi

0400 xxx xxx

Liite 2

Kysymykset Kusnin entisille oppilaille eläytymismenetelmätarinoiden kirjoittamiseen.

- 1) Millaisia muistoja Sinulla on koulun lakkautukseen liittyen? Kerro kokemuksistasi.

- 2) Kylän maisema on oletettavasti muuttunut koulun lakkautuksen jälkeen. Eläydy tilanteeseen ja muistele, millainen kylä oli kouluaikoina ja miten se on muuttunut.